

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Кафедра теорії і методики початкової освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Формування у першокласників позитивних мотивів до читання
на уроках роботи з дитячою книжкою»**

Виконала:

студентка 2 курсу 60М2-ПО групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Селегей Аліна Іванівна

Науковий керівник: доктор педагогічних
наук, доцент Вишник Олена Олександрівна

Допущено до захисту

«__» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

Дата захисту «__» _____ 2023 р.

Оцінка _____

Підпис членів ЕК:

Глухів 2023 р.

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНИХ МОТИВІВ ДО ЧИТАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	6
1.1. Навичка читання як один із видів мовленнєвої діяльності. Компоненти навички читання молодших школярів.....	6
1.2. Психолого-педагогічна характеристика молодшого шкільного віку.....	13
1.3. Прийоми ефективного формування позитивних мотивів до читання у першокласників.....	19
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНИХ МОТИВІВ ДО ЧИТАННЯ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ.....	32
2.1. Стан сформованості рівня позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою.....	32
2.2. Комплекс завдань на формування позитивних мотивів до читання першокласників.....	40
2.3. Методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів.....	55
Висновки до другого розділу.....	61
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі формування всебічно розвиненої особистості набуває особливої актуальності і являє собою об'єктивну необхідність. Читання відіграє основну роль у формуванні особистості дитини. За останнє десятиліття люди стали значно менше читати, тому що книзі важко витримати конкуренцію з відео, комп'ютером, телефоном чи планшетом. Тому виникає нагальна потреба формування мотивації до читання учнів початкових класів. Вивчення мотивації до читання дозволяє визначити внутрішні резерви особистості для її розвитку, навчання і виховання. Знаючи мотивацію, вчитель може впливати на дитину, її розвиток.

Актуальність роботи полягає в тому, що мотивація до читання формується як складний комплекс умінь і навичок, які мають навчальний і розвивальний характер у процесі вивчення всіх шкільних предметів. Сформувати в учнів початкових класів повноцінну навичку читання, тобто навчити їх читати правильно, свідомо, плавно і виразно - одне з головних і, безперечно, актуальних завдань початкової школи. Протягом багатьох років воно відіграє величезну роль у вихованні, освіті та розвитку людини. Але, при всьому цьому, навичка читання не перестає бути і залишається найважливішим видом розумової і мовленнєвої діяльності. Для того, щоб навичка читання була повністю сформована, необхідна цілеспрямована і систематична робота з удосконалення навички від класу до класу.

Проблемі формування навичкам читання, також позитивних мотивів до них присвячені численні науково-методичні дослідження таких вчених, як Н.А. Побірченко, С. Гончаренко, Л. Стадник, О. Вашуленко, Л. Заліток та інші.

Актуальність цієї проблеми, необхідність розробки ефективної методики формування позитивних мотивів до читання засобами дитячої книжки зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Формування у

першокласників позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою».

Метою даного дослідження є теоретично обґрунтувати і практично перевірити ефективність використання дитячої книжки як засобу формування позитивних мотивів до читання у першокласників.

Об'єкт дослідження – процес формування мотивації до читання у першокласників.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування позитивних мотивів до читання у першокласників засобами дитячої книжки.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- проаналізувати навичку читання як один з видів мовленнєвої діяльності;
- вивчити психолого-педагогічну характеристику молодшого школяра та дослідити прийоми ефективного формування у них позитивних мотивів до читання;
- дослідити стан сформованості рівня позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою;
- розробити методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів;

Гіпотеза роботи – ефективність формування позитивних мотивів до читання підвищиться за умов використання на уроках дитячої книжки.

Для досягнення поставленої мети і гіпотези у роботі використовувалися методи дослідження:

- теоретичні методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми; методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, класифікації, узагальнення та систематизації; -

- емпіричні методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, тестування, аналіз продуктів діяльності учнів, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний експерименти);

- методи кількісної та якісної обробки результатів дослідження: ранжування, реєстрація, визначення середнього арифметичного показника.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що в ньому обґрунтовано теоретичні засади формування мотивації до читання молодших школярів, визначено вплив дитячої книжки на формування позитивних мотивів до читання.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні методичних знань і рекомендацій щодо підвищення позитивних мотивів у першокласників на уроках роботи з дитячою книжкою.

Апробації: Тези до магістерської роботи « Казка як один з найефективніших засобів виховання учнів на уроках читання» були опубліковані в збірнику Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика: збірник матеріалів Всеукраїнського науково-методичного семінару (16 листопада 2023 року, м. Глухів) / за заг. ред. Ольги Вишник. Глухів, 2023. 220 с. С. 152-154.

Структура та обсяг роботи зумовлені метою та головними завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок друкованого тексту, з них 68 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНИХ МОТИВІВ ДО ЧИТАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1. Навичка читання як один із видів мовленнєвої діяльності. Компоненти навички читання молодших школярів

Мовленнєвою діяльністю називають процес цілеспрямованого вербального спілкування, метою якого є передача і засвоєння соціальної інформації та встановлення комунікативних зв'язків. Молодші школярі використовують вільне і безпосереднє висловлювання при передачі інформації через повторення, називання предметів, а також шляхом компресії мимовільного діалогічного мовлення. Освітня програма сприяє розвитку довільного, розгорнутого мовлення та вчить дітей правильно планувати його на уроці.

Д. Б. Ельконін був першим, хто визначив, що таке читання. Він оцінював початкове навчання читання з позицій теорії діяльності і, зокрема, теорії мовленнєвої діяльності та розумових дій. Основним предметом дії в початковій школі є звукове мовлення, тобто "дія відтворення звукового образу за його графічною моделлю". У цей період усвідомлюються способи дій зі звуками і буквами [12-16].

Виходячи з вищезазначеного, робимо висновок, що формування навичок і вмінь з читання і письма є успішним лише за умови розвитку усного мовлення, а також уміння його аналізувати, що безпосередньо залежить від особливостей мислення. Мовлення і мислення в процесі читання нерозривні, на це неодноразово вказував Л. С. Виготський. Він писав, що значення слова є актом мислення у власному розумінні цього слова [13, с. 89]. Значення слова розглядається за своєю природою як мовленнєве явище, але в той же час належить до сфери мислення.

О. Вашуленко виділяв три етапи у формуванні навички читання: аналітичний, синтетичний і етап автоматизації. Аналітичний етап він

характеризує тим, що основними компонентами процесу читання є: сприйняття, вимова і розуміння. У діяльності читача вони "роз'єднані" і вимагають від дитини певних зусиль для виконання окремих операцій: побачити голосну букву, співвіднести її зі складом - злиттям, подумати, як прочитати букви поза злиттям, озвучити кожен графічний склад, який бачиться. Читання по складах, вважає Гончаренко, є ознакою того, що молодший школяр знаходиться на найпершій стадії формування навички - аналітичній стадії. Аналітична стадія зазвичай відповідає періоду навчання грамоти [5, с. 26].

Синтетичний етап починається тоді, коли всі три компоненти читання відбуваються одночасно. На цьому етапі молодший школяр починає читати цілими словами, а основною ознакою того, що він перебуває на синтетичному етапі, є наявність інтонації при читанні. Важливо, щоб кожен учень не тільки осмислював окремі одиниці твору, а й співвідносив їх з цілісним змістом того, що читається. Якщо читець утримує в своїй свідомості загальний зміст прочитаного, то починає вимальовуватися інтонація, спостерігав Єгоров. Зазвичай це відбувається на другому році навчання в початковій школі.

На останньому етапі - автоматизації - техніка читання доводиться до автоматизму і не усвідомлюється читачем. Його інтелектуальні зусилля спрямовані на розуміння змісту прочитаного і його форми: ідеї твору, композиції, художніх засобів. Для цього етапу характерне прагнення дитини читати «самостійно». Основною ознакою досягнення цього рівня є безпосередня емоційна реакція на самостійно прочитаний твір і осмислення його, прагнення поділитися своїми думками про прочитане без додаткових запитань з боку вчителя, бажання обговорити прочитане [29, с. 7].

Ця класифікація О. Єлагіна, що склалася в системі чотирирічної початкової школи, відповідає рокам навчання в школі:

1 клас - переважає поскладове читання;

2 клас - формування синтетичного читання;

3 клас - синтетичне «невиразне» читання;

4 клас - аналітичне «виразне» читання [11].

Тепер зупинимося докладніше на тому, що таке навичка. Уміння і навички тісно пов'язані між собою, але в педагогіці їх розмежовують. Але серед науковців немає єдиної думки щодо їх співвідношення. Розглянемо визначення кожного поняття. Навичка - це дія, що виконується свідомо. А навичка - це дія, доведена до автоматизму, високий ступінь майстерності [20, с. 6]. З цього випливає, що навички читання, доведені до високого рівня майстерності, поступово переростуть у вміння читати.

У педагогіці термін «навичка читання» характеризується як автоматизоване вміння озвучувати друкований текст. При цьому текст визначається правильністю (плавність читання без помилок); плавністю (швидкість читання); осмисленістю (розуміння фактичного змісту тексту і задуму автора) і виразністю (дотримання інтонації при читанні). Перші дві якості (правильність і плавність) у поєднанні зі способом читання (буква за буквою, склад за складом, цілими словами, змішаним) називають технікою читання [8, с. 9].

На основі досліджень науковців можна виокремити навички читання:

- виділення головного з тексту, розуміння того, про кого або про що йдеться в тексті, вміння виділяти складну і необхідну інформацію;
- розуміння значення підтексту;
- аналіз тексту, тобто порівняння різних частин тексту
- перенесення дій на власний досвід;
- інтерпретація тексту: вилучення сенсу;
- міркувати про прочитане та висловлювати власні думки;
- оцінювати текст, бачити точку зору автора та відчувати настрій твору в цілому;
- формувати власне ставлення до прочитаного та пояснювати свій вибір [14, с. 5].

Лише за умови високого ступеня оволодіння навичками читання вони здатні перейти в уміння читати. Крім терміну "навичка читання", використовується також термін «техніка читання». Під технікою читання розуміють спосіб, темп і точність читання. Техніка читання і розуміння розглядаються як дві сторони процесу читання. Техніка є невід'ємною частиною розуміння прочитаного. Основною метою читання є розуміння [23, с. 6]. Але в психолого-методичній літературі немає єдиної думки про те, що таке навичка читання і як вона співвідноситься з технікою читання і розумінням прочитаного.

О. Компаній основну увагу приділяють взаємозв'язку зорового сприйняття з мовленнєво-моторними процесами і розумінням прочитаного. Вони вказують, що на першому етапі розуміння відокремлене від процесу сприйняття: Учень спочатку читає слово цілком і лише потім усвідомлює його. Але навіть на цьому рівні розуміння читання осмислення має вирішальне значення, тому учні перечитують слово, щоб зрозуміти його і виправити помилки, якщо вони трапляються [19, с. 23].

Розуміння прочитаного розглядається в динаміці, від розуміння прочитаного до осмислення ідейно-образної сторони твору. Вищий ступінь розуміння характеризується здатністю молодших школярів до самостійної роботи з текстом, який вони читають. Т. Кучер, розглядаючи навчання читання в динаміці, вказує, що кожен етап навчання: початкове навчання читання і процес його подальшого розвитку має свою специфічну мету [22].

Читання і розуміння стають єдиним цілим лише на основі сформованої навички читання. Читання про себе є вищим рівнем навички читання і не може бути запроваджене, якщо читання вголос і цілими словами не сформоване в повному обсязі. Проблема свідомого читання, висунута К. Д. Ушинським, дала початок проблемі усвідомленого читання. Перед Ушинським свого часу постало багато питань, таких як: як досягти розуміння художнього твору, не руйнуючи його емоційної основи, як дотриматись правильного співвідношення між логічним і «естетичним» аналізом та інші,

які Ушинський першим намагався вирішити при написанні підручників. При створенні підручників він дотримувався принципу, що все прочитане має бути зрозумілим [30, с. 9].

О. Шамрило зазначає, що розуміння речення в контексті не може бути зведене до розуміння окремих слів, що входять до його складу. Розуміння речення передбачає розвинене вміння знаходити правильні логічні зв'язки між окремими словами, виділяти в реченні кожне слово, яке несе основне значення [50]. Речення в контексті взаємозалежні, тому важливою складовою при цьому є визначення зв'язків між реченнями, що описують факт чи подію, а не просто розуміння змісту тексту. До цієї ж проблеми зверталася О. Вашуленко у своїй роботі «Роль уявлень у сприйнятті слова, словосполучення і художнього опису», вона надає великого значення уявленням про слова і словосполучення, особливо в художньому творі [5, с. 63].

Дослідники неодноразово досліджували ступінь розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій, різних жанрів творів, а також рівень розуміння художнього образу (у молодших класах особливо вчинків дійових осіб та їх мотивів). За словами Т. Галактіонова, діти молодшого шкільного віку проходять усі основні етапи розуміння прочитаного - розуміння фактичної сторони, підтексту та смислу. Причому одні учні вже в 1-му класі виходять на рівень смислового розуміння, а інші залишаються на рівні фактичного розуміння предметної сторони. Дослідники вважають, що при слабо розвинених навичках читання молодші школярі, як правило, залишаються на першому етапі розуміння при самостійному читанні незнайомого тексту [7, с. 63].

Таким чином, розуміння характеризується як складний процес, в якому різні етапи аналізу і синтезу складають основу розуміння прочитаного, що забезпечує проникнення в емоційний та ідейний аспекти твору.

Виразність читання підвищується за рахунок удосконалення правильності читання, що надає прочитаному тексту більшої осмисленості.

Давайте визначимо, що означає правильно читати. Перш за все, правильно читати - це означає читати без помилок, плавно відтворюючи звукову сторону тексту. Правильне читання вимагає чіткої вимови слів або їх форм без спотворень, без пропусків, вставок або заміни звуків чи складів, правильної постановки наголосів у словах, дотримання основних вимог орфоєпії. Якщо ці вимоги порушуються або помилки читання викликані неточним сприйняттям слова, читач змушений користуватися здогадкою або вгадувати частину слова [45-49].

Скорочуються склади або букви, або незнайоме замінюється знайомим за відсутності належних навичок читання. Помилки, пов'язані із заміною однієї букви на іншу, найчастіше зумовлені дефектами мовлення учня, рідше - впливом діалектного мовлення. Помилкою слід вважати повторення складів у словах, а також повторення слів у реченні. Основною причиною помилок читання є ототожнення слова за деякими ідентифікуючими ознаками, яке часто є помилковим. Читання здійснюється загальним поглядом [39, с. 45].

Читання, як пізнавальна діяльність, пов'язана з прийомом і переробкою текстової інформації, є складним і трудомістким процесом для молодших школярів, що вимагає від них вольових зусиль, поглибленого обсягу і стійкої уваги. Навичка читання має чотири компоненти: точність, швидкість, усвідомленість і виразність.

Серед цих компонентів провідне місце посідає свідомість. Вона трактується як розуміння авторського задуму, усвідомлення художніх засобів, що реалізують цей задум; осмислення власного ставлення до прочитаного. Усвідомленість залежить від необхідного життєвого досвіду, від розуміння лексичного значення слів, від їх сполучуваності та від низки методичних умов. Усвідомлене читання тісно пов'язане з розумінням значення кожної одиниці мови: слова, словосполучення, речення. Усвідомленість тексту передбачає, що учні оволоділи технікою читання і поточний процес читання протікає без труднощів. Для того, щоб переконатися в тому, що учні читають текст усвідомлено, проводиться

контент-аналіз та медіа-аналіз. Таким чином, найважливішою умовою свідомого читання є розуміння змісту [22, с. 23].

Правильне читання (точність) - це читання без помилок, які впливають на зміст прочитаного. Розвиток правильного читання відбувається у двох напрямках:

1) використання певних тренувальних вправ, спрямованих на вдосконалення зорового сприйняття, регуляцію дихання та розвиток артикуляційного апарату;

2) застосування принципу багаторазового читання до вивчення художніх творів.

Цей принцип полягає в тому, щоб під час аналізу тексту учень постійно повертався до перечитування важливих за змістом уривків. Таким чином, забезпечити не тільки розуміння ідеї твору, а й домогтися швидкого і правильного читання [17, с. 23].

Швидкість – це швидкість читання, яка зумовлює розуміння прочитаного. Ця швидкість вимірюється кількістю друкованих знаків, прочитаних за одиницю часу (зазвичай кількістю слів за 1 хвилину). Швидкість читання повинна бути в оптимальних межах з урахуванням вікових особливостей і динаміки психіки учнів. При визначенні швидкості читання необхідно також враховувати, що вона залежить від темпераменту дитини [16].

Виразність – це вміння передати засобами мовлення основну думку твору і власне ставлення до нього. Виразність читання як якість формується в процесі аналізу твору. Читати текст виразно, означає знаходити в усному мовленні такі засоби, за допомогою яких можна досить точно і правдиво, відповідно до задуму письменника, передати всі ідеї і почуття, вкладені у твір. Таким засобом є інтонація [17-18].

Інтонація – це сукупність спільно діючих елементів звукового мовлення, найважливішими з яких є наголос, темп і ритм, паузи, підвищення

і пониження голосу. Принцип виразного читання – втілення ідейно-художнього задуму прочитаного. Ознаками виразного читання є:

- дотримання пауз і логічних наголосів, за допомогою яких передається основний задум автора;
- дотримання інтонації запитання, ствердження, а також уміння використовувати голос для передачі емоційності;
- дотримання чіткої вимови, достатньої гучності, темпу читання, гарної дикції [36, с. 78].

Всі ці навички читання взаємопов'язані і взаємозалежні. Неможливо зрозуміти окремі одиниці тексту без правильно артикульованих графічних знаків, а без розуміння значення кожної одиниці неможливо зрозуміти їх зв'язок. Відповідно, розуміння ідеї твору не відбудеться без внутрішнього зв'язку окремих компонентів тексту. У свою чергу, досягнення загального змісту твору допомагає правильному прочитанню окремих його елементів, а правильне читання і розуміння тексту стають основою виразного читання. Швидкість, будучи темпом читання, за певних умов стає засобом виразності [27, с. 23].

Розвиток навички читання супроводжується розвитком розуміння прочитаного. Слід зазначити, що розширення сприйняття дійсності молодшим школярем повинно йти від нього самого, його найближчого оточення і докільля до більш віддалених явищ. Тому підготовка учня до читання повинна бути спрямована на одночасну роботу над усіма чотирма якостями читання, формуючи всі ці якості комплексно і в тісному взаємозв'язку.

1.2. Психолого-педагогічна характеристика молодшого шкільного віку

Молодший шкільний вік є важливим періодом у розвитку особистості дитини, оскільки саме в цей час закладаються основи особистісного розвитку молодшого школяра. Віковими особливостями дітей 1 - 4 класів можна

вважати: малий соціальний і моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність і спонтанність поведінки дитини, прагнення до постійного розширення кола спілкування.

Основні особливості молодшого шкільного віку:

- Інтерес до навколишнього світу - діти цього віку виявляють багато цікавості до оточуючого світу і люблять досліджувати його.
- Стабільний ритм розумової та фізичної працездатності - діти можуть працювати протягом деякого часу, що дозволяє педагогу організувати продуктивний навчальний процес.
- Зниження рівня уваги - діти можуть втрачати увагу при довгих періодах навчання, тому педагог повинен забезпечити різноманітність та інтерактивність навчального процесу.
- Поступове збільшення самостійності - діти стають більш самостійними та відповідальними, що сприяє розвитку їхньої особистості [41, С. 45].

Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій і вчинків, що відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знанням моральних принципів і відповідною поведінкою є найхарактернішою особливістю дитини цього віку. Набудуть подальшого розвитку такі моральні почуття, як провина, сором, обов'язок, відповідальність, справедливість, гідність, совість.

Основні риси психологічного розвитку дітей молодшого шкільного віку:

1. Розвиток пізнавальних процесів:

- Удосконалення пам'яті, уваги та спостережливості;
- Розвиток мислення, яке стає більш логічним та системним;

- Розвиток мовлення та словникового запасу.
2. Розвиток соціальних навичок:
 - Формування навичок спілкування та взаємодії з оточуючими;
 - Розвиток емпатії та соціальної компетентності.
 3. Розвиток емоційного стану:
 - Формування емоційного контролю та самоконтролю;
 - Розвиток емоційної стійкості та оптимізму.
 4. Розвиток моторики та координації:
 - Удосконалення моторної координації та рухливості;
 - Розвиток здатності до самообслуговування [20].

Робота з дітьми молодшого шкільного віку вимагає особливого підходу та уваги до їхніх фізичних, емоційних, соціальних і когнітивних потреб. Ось деякі педагогічні аспекти, які важливо враховувати при роботі з цією віковою групою:

1. Розвиток навчальних навичок:
 - Сприяйте розвитку навичок читання, письма і математики через цікаві ігри та завдання.
 - Забезпечуйте поступове нарощування складності завдань, враховуючи індивідуальні особливості дітей.
2. Розвиток мовлення:
 - Сприяйте розвитку мовлення, розширенню словникового запасу та навичок комунікації.
 - Залучайте дітей до говоріння, виступів та творчих завдань.
3. Створення стимулюючого середовища:
 - Забезпечуйте наявність різних навчальних матеріалів, книг, іграшок і засобів для творчості в класі.

- Створюйте позитивне та безпечне навчальне середовище, де діти можуть вільно виражати свої думки та почуття.

4. Індивідуалізація підходу:

- Враховуйте індивідуальні особливості кожної дитини і пристосовуйте навчальний план до їхніх потреб.
- Надавайте додаткову підтримку дітям, які відстають в навчанні, і розширюйте завдання для обдарованих дітей.

5. Розвиток соціальних навичок:

- Вчителі повинні сприяти розвитку навичок співпраці, роботи в команді, вирішення конфліктів та взаємодії з однолітками.
- Розвивайте в дітей емпатію та повагу до інших.

6. Підтримка емоційного розвитку:

- Надавайте можливість дітям висловлювати свої почуття та емоції.
- Розвивайте навички саморегуляції та вміння керувати стресом.

7. Робота з батьками:

- Залучайте батьків до навчального процесу, надавайте їм поради та ресурси для підтримки дитини вдома.
- Забезпечуйте відкритий інформаційний обмін між вчителями і батьками.

8. Застосування інтерактивних методів навчання:

- Використовуйте ігрові методи, практичні завдання та інтерактивні технології для залучення дітей до навчання.

9. Постійне оцінювання і фідбек:

- Ведіть систематичну оцінку навчального прогресу та надавайте конструктивний фідбек дітям.

Робота з дітьми молодшого шкільного віку вимагає великої терпимості, творчості та розуміння їхніх особистих потреб і особливостей. Вчителі та педагоги мають важливу роль у створенні позитивного навчального досвіду, який сприяє розвитку всіх аспектів особистості дитини [18-19].

Основними потребами дитини в початкових класах є: у спілкуванні з людьми, в емоційному контакті, у визнанні, в оцінці своїх дій і вчинків, у визначенні власної позиції по відношенню до інших людей, світу, у дружбі, товаристві, у повазі до особистості, самоповазі, у набутті нових знань і умінь, у пізнанні навколишнього світу. Перед педагогом стоїть важливе завдання: виокремити мотив вчинку, пояснити дитині його сутність і правильність у різних типових життєвих ситуаціях, дати їй можливість емоційно пережити його разом із практичним застосуванням набутих знань [3, с. 15].

Беручи участь у спільній діяльності, діти вчаться будувати свої взаємини з однолітками та бути частиною колективу однолітків. У них розвивається потреба у взаємній увазі та допомозі. У цьому віці у дитини формується ядро особистості (моральні почуття, цінності та переконання) і набувається досвід моральної поведінки. Вона вчиться не тільки виконувати вимоги групи, а й бере активну участь у постановці вимог, виборі доручень, виконанні справ, які їй подобаються. У школярів виробляється ще одне новоутворення - відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому стануть основою формування їхнього характеру.

На кінець першого класу у частини дітей не повністю сформовані новоутворення особистості, характерні для дітей дошкільного віку. Учителі другого класу мають продовжити навчально-виховну роботу, спрямовану на виправлення цих недоліків, з метою формування особистісних новоутворень, характерних для молодшого школяра: довільності психічних процесів,

внутрішнього плану дій та рефлексії, інтелектуалізації життєдіяльності дитини.

Основним новоутворенням навчальної діяльності є становлення теоретичного мислення дитини, що знаходить відповідне вираження у рівні сформованості у дітей особистісних моральних якостей, первинної основи багатьох моральних понять: доброта (людяність), гуманність, милосердя, чуйність, співчуття, чесність, справедливість, терпіння тощо [15, с. 96].

Становлення особистості молодшого школяра значною мірою визначається реалізацією діяльнісного підходу в навчально-виховному процесі, згідно з яким моральні правила і норми засвоюються дитиною активно, в процесі діяльності та спілкування з дорослими, однолітками, старшими і молодшими дітьми. Його основна функція - надання досвіду ставлення дітей до світу, до людей, до самих себе.

Виховання молодших школярів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної через уведення ціннісних компонентів у зміст шкільних предметів, відведення належного місця «спільній діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізацію стосунків у системах «учитель-учень» та «учень-учень»; використання педагогами демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості.

Виховання молодших школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних завдань педагогів в початковій школі. Основною метою є формування цілеспрямованої, самостійної та творчої особистості, здатної до розвитку та досягнення своїх цілей.

Основні принципи виховання молодших школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності:

Розвиток особистості учня: Виховання повинно сприяти формуванню позитивної самооцінки та здатності до самовираження, розвитку інтересів та потенціалу учня.

Індивідуальний підхід: Кожна дитина має свої особливості та потреби, тому виховання молодших школярів повинно здійснюватися з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей та потреб.

Розвиток соціальних навичок: Педагоги повинні допомагати учням формувати соціальні навички, такі як взаємодія з іншими, співпраця, розвиток емпатії, здатність до конструктивного діалогу тощо.

Навчання через ігри та творчу діяльність: Виховання молодших школярів повинно бути захоплюючим та цікавим, заснованим на навчанні через ігри та творчу діяльність.

Використання сучасних методів та технологій: Педагоги повинні використовувати сучасні методи та технології для покращення якості навчально-пізнавальної діяльності та виховання.

Співпраця з батьками: Виховання молодших школярів повинно бути побудоване

Особистісно-орієнтований підхід у вихованні молодших школярів є важливим, оскільки діти цієї вікової групи особливо чутливі до морально-етичних впливів, особливо до сприйняття норм культурної поведінки, спілкування, мовленнєвого етикету та культури взаємовідносин [46].

Ефективність різних видів освіти залежить від спрямованості навчально-виховного процесу та форм і методів його організації. Пріоритетними для учнів початкової школи є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативності та творчості [15, с. 36].

Оскільки в молодшому віці домінує наочно-образне мислення, то найбільш характерними є такі форми діяльності ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценізація, гра-бесіда, гра-подорож, екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно, бесіда, тематична книжка, ранок, свято, усний журнал, групова справа, оформлення альбому, уявна подорож, конкурси, ігри, школа ввічливості, демонстрація, розповідь, ліплення, вікторина, екскурсія, виставка малюнків, рейдова

операція, виставка-ярмарок, перекличка, благодійна акція, мистецькі хвилинки, година спостереження, година милування, спортивні змагання, козацькі забави, театральна вистава, ляльковий театр, класний журнал, веселі старти, естафети, догляд за рослинами та тваринами.

1.3. Прийоми ефективного формування позитивних мотивів до читання у першокласників

У дитини молодшого шкільного віку надзвичайно швидко розвивається емоційна сфера, так званий сенсорний інтелект. Орієнтуючись на цю особливість дитячого розвитку, вчитель може досягти досить високих результатів у своїй роботі з розвитку читацького інтересу у молодших школярів.

Інтерес і потреба людини у сприятливому середовищі зароджуються і ґрунтуються на позитивних емоціях та емоційно насичених моментах. Цей вік є сенситивним для накопичення позитивно забарвлених емоцій. Через це діти молодшого шкільного віку цікавляться читанням і захоплюються читанням:

- цікавими, сильними емоційними переживаннями, захоплюючими сюжетами, сповненими героїчних вчинків;

- діти молодшого шкільного віку потребують літературних творів, насичених подіями і явищами, які є несподіваними для дитини. Необхідно, в інтересах розвитку потреби в читанні, використовувати дитячу здатність дивуватися, в інтересах розвитку потреби в читанні, яка, на жаль, з віком у більшості дорослих згасає. Важко сперечатися з тим, що саме потреба дитини у щоденному здивуванні дає їй змогу щодня відкривати для себе щось нове і прагнути знайти щось цікаве для себе [44].

Тому одним із ключових моментів у формуванні позитивного ставлення до вивчення та читання літератури є усвідомлення необхідності диференційованого підходу до планування уроків, а також використання

різноманітних форм роботи на уроках. У цьому процесі важливим є використання різних методичних прийомів і методів. Наприклад:

Вибір цікавих книг: Важливо вибирати книги, які відповідають інтересам і рівню розвитку дитини. Наприклад, якщо дитина зацікавлена тваринами, то оберіть книги про тварин, і якщо вона цікавиться фантастикою, шукайте книги у цьому жанрі.

Читання вголос: Під час читання вголос ви можете надавати тексту голосу, створюючи різні голоси для персонажів та акцентуючи важливі моменти. Ваша емоційна інтерпретація може зробити книгу цікавішою для дитини.

Створення сприятливого середовища: Створіть у домі затишну "читацьку кутку" з кріслом або килимком, де дитина може зосередитися на читанні. Зробіть так, щоб книги були легко доступні для неї.

Читання разом: Читайте разом з дитиною. Це може бути денний час для читання, коли всі сідають і читають свої книги, або вечірній ритуал, коли ви читаєте їй казку перед сном.

Похвала і заохочення: Похвалюйте дитину за кожне зусилля в читанні. Навіть невеликі успіхи важливі. Заохочуйте її розказувати вам про прочитане та ставити питання про історії.

Читання для задоволення: Наголошуйте, що читання - це завжди для задоволення. Не перетворюйте читання на обов'язок. Допоможіть дитині знайти книги, які вона дійсно цікава.

Створення читацьких обрядів: Встановіть регулярний графік для читання. Наприклад, читання перед сном чи під час сніданку може стати щоденним обрядом, який асоціюється з приємними моментами.

Використання додатків і інтерактивних ресурсів: Використовуйте мобільні додатки, веб-сайти та інтерактивні книги, які можуть зробити читання цікавішим і візуально привабливим для дитини.

Стимулюючі ігри та завдання: Включайте головоломки, кросворди, ігри зі словами та завдання, пов'язані з читанням, щоб розвивати мовні навички дитини.

Заохочення до самостійності: Допмагайте дитині обирати книги самостійно в межах її рівня читацької вправності і інтересів.

Створення читацької групи: Залучайте дитину до читацьких груп або клубів, де вона може обговорювати прочитані книги з однолітками та знаходити нових друзів, які також цінують читання.

Приклад дорослих: Будьте прикладом для дитини, демонструючи свою власну любов до читання і частину свого часу відводячи на нього.

Ці прийоми спрямовані на створення позитивного ставлення до читання та підтримку дитини в розвитку її читацьких навичок. Важливо враховувати індивідуальні інтереси та потреби кожної дитини, а також надавати можливість обирати самостійно, щоб читання стало задоволенням і важливою частиною їхнього життя [42, с. 45]

У роботах Т. Долбенко [10] знаходимо перелік завдань, спрямованих на формування читацького інтересу:

- розвиток інтересу до читання і, як наслідок, формування читацького інтересу в цілому;
- підвищення якості читання як основи глибокого і повного сприйняття художнього тексту молодшими школярами
- розвиток мовлення учнів шляхом формування правильної літературної мови та вміння висловлювати свої думки і почуття в різних формах усного і писемного мовлення.
- розвивати розуміння учнями моральних цінностей, що містяться в художньому творі, осмислення моральних понять, формування моральних якостей особистості на прикладі літературних героїв.

Вищезазначені, чітко сформульовані цілі можуть принести значні результати в навчальному процесі лише за умови використання оновлених, інноваційних форм педагогічної діяльності. Лише за умови використання

нових цікавих форм роботи в педагогічному процесі можна говорити про успішне залучення дітей молодшого шкільного віку до захоплюючого світу дитячої книги [10].

Серед розмаїття шляхів і засобів формування читацького інтересу особливу увагу слід звернути на ті, які в процесі розвитку інтересу дітей до читання художньої літератури здатні створити ситуацію й атмосферу успішного засвоєння знань на уроці. Цей процес можна вважати реалізованим лише за умови використання оновлених, нетрадиційних форм, методів і прийомів роботи учня з текстом. У цьому випадку мова йде про впровадження в навчальний процес розвивального освітнього середовища.

Читання дає можливість дитині сформувати основи і надалі розвивати навички критичного мислення, працюючи з джерелами інформації.

Методика «Читання із зупинками»

Етапи або фази читання, передбачені технологією, містять техніку «Читання з зупинками»

- Перший етап - виклик. У цей період передбачається викликати у дитини інтерес до літературного твору, спираючись лише на назву та автора тексту, дитина висловлює свої припущення щодо змісту джерела.

- Другий етап - рефлексія. На цьому етапі, прочитавши частину тексту, учні уточнюють своє розуміння тексту, можливо, вносячи корективи в початкові твердження, зроблені на першому етапі. Поступово учні знайомляться з усіма частинами тексту, і їм ставлять запитання: "Як ви думаєте, що буде далі і чому?"

- Третій етап - рефлексія. Підсумкове обговорення. На цьому етапі корисно знову об'єднати текст і провести бесіду з заздалегідь підготовленими запитаннями за текстом. Вітаються нестандартні форми бесіди: дискусія, диспут, творча робота та інші [13-14].

Використання вищезазначеного нестандартного прийому дає дитині можливість проявити свої вміння аналізувати текст, розуміти і простежувати

зв'язки між окремими компонентами твору, а також сприяє вмінню логічно обґрунтовувати свої твердження.

Техніка активізує раніше набуті знання:

Приєм «Асоціації»

Учитель знайомить учнів з темою уроку і пропонує, чим саме вони будуть займатися на уроці. Попередньо необхідно уточнити, чи знайомі учні з поняттям «асоціація».

Після цього ставиться запитання за темою уроку: «Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте словосполучення «----?». Діти пропонують власне бачення цього поєднання слів, а вчитель фіксує їх, записуючи всі висловлювання. Варто зазначити, що до кожної дитини потрібно поставитися з розумінням і не ігнорувати бажання кожного запропонувати власний варіант виразу. Найцікавіші варіанти пропонується обговорити та уточнити за допомогою навідних запитань.

Прийоми, що вимагають від учнів креативності:

«Склади загадку, вірш»

На особливу увагу заслуговує складання віршів, римованих чотиривіршів за заданим планом або алгоритмом. Дітям дуже цікавий процес пошуку рим і складання з римованих словосполучень цілих рядків або чотиривіршів. Цей метод творчої роботи є універсальним, адже його можна використовувати як на уроках літературного читання, так і на уроках природознавства, української мови тощо. Цю техніку добре використовувати як рефлексію в кінці уроку або як один із компонентів домашнього завдання.

Техніка «Розфарбовування»

Ця техніка дає можливість дитині розкрити своє бачення абстрактних понять і відношень через візуальний образ. Як один із варіантів завдання вчитель пропонує зобразити в кольорі такі абстрактні поняття, як характер того чи іншого персонажа, його ставлення до іншого персонажа. Важливо після виконання завдання дати дітям можливість пояснити свої зображення.

Уже в початкових класах дитина здатна по-різному сприймати весь спектр етичних понять: зло і добро, любов і ненависть, правда і брехня. Домінуючу роль в організації процесу формування інтересу до читання відіграє позитивне емоційне ставлення до будь-якої діяльності, адже в розумінні літературного твору принцип поєднання чуттєвого і раціонального пізнання є одним з основоположних. Емпатія та співпереживання є підґрунтям для формування особистих моральних уявлень і переконань, особливо в період молодшого шкільного віку, коли ці якості тільки починають проявлятися в характері дитини.

Питання в тому, що при всій різноманітності методів і прийомів необхідний диференційований підхід, залежно від багатьох показників, таких як мета, вік і рівень розвитку дітей. Питання полягає в тому, що при всій різноманітності методів і прийомів необхідний диференційований підхід в залежності від багатьох показників, таких як мета, вік і рівень розвитку дітей. О. Савченко знайомить нас у своїй роботі з деякими з них, які можна назвати базовими [37-38]:

- літературна вітальня;
- театральний фестиваль;
- концерт;
- інтерв'ю;
- есе;
- олімпіади, конкурси, вікторини;
- екскурсії;
- конкурс читців тощо.

Інші дослідники, практики та теоретики, які вивчали питання формування інтересу до читання в початковій школі, пропонують інші прийоми проведення практичних занять. Наприклад, у працях В. Науменко [31] ми знайомимося з такими формами роботи:

- сценічна постановка епізоду з книги, розіграна дітьми;
- малюнки і плакати до книги, прочитаної самостійно кожним;

- шкільна вистава за текстом книги;
- відвідування театральної вистави за мотивами літературного твору;
- створення невеликої бібліотеки для обміну книжками в класі [31].

Ці форми роботи за своєю суттю є більш масштабними і ґрунтовними, і, безумовно, вимагають серйозної підготовки і більш відповідального підходу до їх організації.

У дослідницьких роботах Є.С. Антонової пропонується організація та проведення літературних ігор та літературних свят. Ці форми роботи вона виділила як центральні [1, с. 33]. Незважаючи на те, що в молодшому шкільному віці ігрова діяльність поступово перестає бути провідною, поступаючись місцем навчальній діяльності, гра завжди продовжує цікавити і захоплювати людину в будь-якому віці. І тема гри не так вже й важлива. У формі гри діти легше засвоюють будь-яку інформацію. У нашому випадку ми говоримо про літературні ігри. Ігри, спрямовані на закріплення знань про літературні твори, героїв, авторів та події, що в них відбуваються, завжди будуть цікавими для дітей молодшого шкільного віку. Вони можуть бути представлені у вигляді кросвордів, ребусів, вікторин, шарад. Варіацій може бути величезна кількість.

Літературна гра - це гра з текстом твору, яка відрізняється від усної або письмової гри тим, що її предметом є не окремі слова, а окремі фрази або смислові конструкції.

Уроки-свята можуть бути представлені у вигляді підсумкової вистави як результат демонстрації набутих знань і навичок. Це особливий формат свята, який вимагає гарної підготовки та зацікавленості всіх учасників у гідному результаті.

Твір - одна з форм творчої діяльності з дітьми молодшого шкільного віку [12]. Письмо дає можливість формувати у них інтерес до читання і, водночас, пізнавальний інтерес. Дітям молодшого шкільного віку не складно застосувати свою уяву в будь-якій сфері діяльності, в тому числі і в навчанні. Фантазії найчастіше бувають спонтанними і неконтрольованими. Роль

вчителя в цьому випадку полягає в тому, щоб не придушувати елементи творчості, не виявляючи явно бажання контролювати цей процес, але все ж таки направляти, спрямовувати уяву в потрібне русло, складати і пропонувати план. Теми можуть бути різноманітними, наприклад

- Я казкар;
- Я можу писати вірші;
- Я - письменник (у цьому випадку роль вчителя полягає в тому, щоб звернути увагу на індивідуальність письма). Таку роботу найкраще проводити в класі;
- Мої перші книжки (як варіант міжпредметних зв'язків уроку позакласного читання та технології) [25].

При використанні в роботі перерахованих вище форм, на допомогу вчителю можна розглянути модель формування читацького інтересу, запропоновану М. Кочергіна. Ці автори включають в процес розвитку читацького інтересу у молодших школярів наступні компоненти:

- уміння використовувати наміри;
- необхідність давати учням додаткові шанси;
- завжди використовувати ситуацію;
- враховувати інтереси та здібності дітей;
- визнавати заслуги учнів;
- робити роботу привабливою для дітей;
- обов'язково хвалити за успіхи;
- спиратися на бажання дітей [21].

Для досягнення ефективного результату вчитель має передбачити план роботи з формування читацького інтересу в молодших школярів на уроках літературного читання. В основу цієї програми покладено календарно-тематичне планування вчителя для систематичного та методично обґрунтованого здійснення педагогічного процесу в досліджуваному нами напрямі.

Для формування читацького інтересу в молодших школярів на уроках літературного читання необхідно дотримуватися таких умов

- організація взаємодії всіх компонентів системи організації цього виду діяльності;
- наявність різноманітних форм організації класної та позакласної роботи.

Умови формування читацького інтересу передбачають логічне і виправдане використання форм і методів педагогічного впливу на уроках і заняттях з літературного читання. Педагог має постати в очах дитини як кваліфікований читач, який повинен постійно демонструвати зразок позитивного читацького ставлення і впевнено передавати свої читацькі звички дітям [41, с. 23].

Практикуються такі нестандартні форми проведення уроків літературного читання

- бесіда;
- спільне читання;
- конкурс найкращих читачів;
- анонс літературного твору;
- презентація улюбленої книги;
- літературні ігри;
- час читання вголос.

Основним етапом у роботі з розвитку інтересу до читання у молодших школярів є організація літературних ігор та літературних свят.

Літературні ігри - це ігри, в основі яких лежить словесний матеріал. Під час нашого дослідження ми поділили літературні ігри на чотири групи:

- ігри та вправи на розвиток мовлення;
- ігри зі словом (кресворди, ребуси тощо);
- літературні інтелектуальні завдання;
- «стилізовані» ігри («Сто до одного», «О, щасливчик!», «Що? Де? Коли?», «Вгадай мелодію», «Зрозумій мене», «Щаслива подія», «Поки всі

вдома», «Клуб кіномандрівників», «Найрозумніший», «Найкраще з усіх!» тощо) [49].

Літературні ігри є цікавими, корисними та захоплюючими для дітей віком від семи до десяти років. На одному з етапів дослідження ми пропонували дітям прочитати певний літературний твір [47].

Коли твір був прочитаний, у класі було організовано серію літературних конкурсів або ігор. Своєю активною участю, зацікавленістю молодші школярі підтвердили тезу про те, що літературні ігри та конкурси мають незмінний успіх серед дітей. Крім безпосередньої участі у вікторинах та ігрових конкурсах, частина завдань була складена самими дітьми. Важливо відзначити, що інтерес однокласників до таких вікторин та запитань залишився незмінним. Майже кожен також зміг відчувати себе в ролі ведучого конкурсу, аналога відомого телевізійного шоу.

Ці ігри, конкурси, форми організації дозволяють дитині розвивати такі якості та властивості особистості, як кругозір, інтелект, морально-вольові якості дитини, а також її нахили та здібності [40].

Аналізуючи джерела багатьох дослідників з питань формування читацького інтересу у молодших школярів, ми дійшли висновку, що робота з ознайомлення учнів з літературними джерелами дозволяє відкрити дітям духовну культуру, естетичні цінності, накопичені багатьма людськими поколіннями. розвиток художнього смаку, формування культури почуттів, спілкування.

Можемо зробити висновок про необхідність застосування та використання на уроках літературного читання оновлених методів та інноваційних прийомів, завдяки їх високій ефективності та мотивації до дії з боку молодших школярів, що в подальшому навчанні може позитивно вплинути на формування читацького смаку та інтересу до читання художньої літератури.

Висновки до першого розділу

Навичка читання є однією з найважливіших складових мовленнєвої діяльності молодших школярів, і її розвиток важливий як для академічного успіху, так і для загального розвитку дитини. Навичка читання включає в себе ряд важливих компонентів. Одним із головних компонентів є фонематична обробка, яка передбачає розрізнення та розпізнавання звуків мови. Розвиток цієї навички допомагає дітям впізнавати слова та їх звучання, що є ключовим для розуміння прочитаного тексту. Лексичний компонент включає в себе розширення словникового запасу та розуміння значень слів. Для молодших школярів важливо вчити їх новим словам і сприяти їхньому використанню в контексті.

Синтаксичний компонент передбачає розуміння структури речень та текстів, включаючи вміння визначати головні та підпорядковані частини мови. Це допомагає дітям розуміти, як взаємодіють слова в реченнях. Семантичний компонент стосується розуміння значення тексту в цілому. Діти повинні вчитися виділяти головну думку, основні події та деталі в тексті. Практичний досвід показує, що розвиток навички читання потребує системного підходу, де враховуються всі зазначені компоненти. Вчителі та батьки мають сприяти розвитку цих навичок через читання разом з дітьми, обговорення змісту текстів, використання різноманітних методик та вправ, а також створення сприятливого читацького середовища.

Психолого-педагогічна характеристика молодшого шкільного віку надзвичайно важлива для розуміння та підтримки розвитку дітей у цьому віковому періоді. Молодший шкільний вік, який включає у себе учнів 6-9 років, є критичним етапом у формуванні особистості індивіда, його здібностей, навичок та ставлення до навчання. Важливим аспектом психолого-педагогічної характеристики молодших школярів є їхні психологічні особливості. У цьому віці діти переживають значні зміни в розвитку, такі як формування психічних процесів, розвиток мислення, емоційний ріст та соціальне взаємодія. Розуміння цих особливостей

допомагає педагогам та батькам забезпечити оптимальні умови для навчання та розвитку дітей.

Психолого-педагогічна характеристика цього віку вказує на низку важливих аспектів, які впливають на формування читацького інтересу. Фізіологічний аспект грає значущу роль, оскільки в цьому віці діти розвивають зір, функції руки та мозкові процеси, які необхідні для читання. Таким чином, важливо надавати дітям можливість читати легкі та цікаві тексти та ілюстровані книги, що сприяє розвитку читацьких навичок.

Психологічні аспекти також важливі, оскільки діти у цьому віці починають розвивати критичне мислення та уяву. Їх цікавлять різні теми та ідеї, і це може бути використано для створення цікавого інформаційного та художнього матеріалу для читання. Позитивне ставлення до читання та підтримка з боку педагогів і батьків є важливими для стимулювання читацького інтересу. Соціальне оточення, включаючи спільноту вчителів та рідних, також має великий вплив на розвиток цієї навички. Створення читацької атмосфери та підтримка читацьких звичок можуть сприяти формуванню позитивного ставлення до читання.

Позитивні мотиви до читання у першокласників є ключовим фактором для успішного навчання та розвитку дитини. Виявлення та формування таких мотивів важливе як для педагогів, так і для батьків. Застосування ефективних прийомів сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку читацьких навичок у дітей. Один з важливих прийомів - це створення цікавого та різноманітного читацького матеріалу, який відповідає інтересам та рівню розвитку дитини. Казки, оповідання, комікси, ілюстровані книги - всі ці види літератури можуть привернути увагу першокласників і збудити їхню цікавість до читання. Додатково, важливо створювати позитивне ставлення до читання через підтримку та похвалу. Педагоги та батьки повинні виявляти зацікавленість у читанні дитини, похвалювати її зусилля, і показувати, що читання - це весело та важливо.

Ігрові методики також є дуже ефективними прийомами для стимулювання інтересу до читання у першокласників. Граючи в рольові ігри або використовуючи наочність, діти можуть більше дізнатися про світ літератури і розвинути свої читацькі навички. На закінчення, важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та дозволяти їй обирати книги та теми, які їй цікаві. Створення позитивних мотивів до читання - це постійний та індивідуальний процес, який вимагає терпіння та підтримки від дорослих. Правильні підходи можуть сформувати у дітей навіження до читання, яке залишиться з ними на все життя і збагатить їхні знання та уяву.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНИХ МОТИВІВ ДО ЧИТАННЯ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ

2.1. Стан сформованості рівня позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою

Експериментальна перевірка з метою виявлення позитивних мотивів до читання проводилась на базі приватного закладу ліцеї «Греміум», міста Києва. В експерименті взяли участь учні 1 класу, в кількості 13 школярів.

Метою нашого експерименту було вивчення можливостей стимулювання читацького інтересу у молодших школярів. Початкова гіпотеза, яку ми висловили на початку експерименту, потребувала підтвердження, і для цього ми провели дослідницьку роботу, яка включала в себе три етапи: констатувальний, формуючий та контрольний.

1. Констатувальний етап передбачав вивчення початкового рівня позитивних мотивів до читання у молодших школярів.

2. Етап формування включав проведення уроків з використанням спеціально розробленої методики, спрямованої на підвищення читацького інтересу.

3. Контрольний етап мав на меті виявити зміни в рівні зацікавленості молодших школярів у процесі читання, які відбулися під час експерименту.

Враховуючи теоретичні викладення першого розділу, ми можемо підтвердити, що читацький інтерес є однією з найважливіших складових розвитку пізнавальної та читацької активності, особливо для учнів початкової школи. Для оцінки рівня розвинутої читацького інтересу ми використовували критерії, спрямовані на визначення ступеня його сформованості у молодших школярів, представлені в Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Критерії	Показники	Діагностика
Діяльнісний критерій	Робота на уроці	<p>Спостереження за школярами, яке включає такі аспекти (власна розробка):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Готовність відповісти на поставлене запитання (часто, рідко, ніколи). ● Правильність відповідей (точні, неточні). ● Використання реплік зі свого місця. ● Ставлення запитань зі свого місця (чи ставлять взагалі). ● Участь у бесіді. ● Пояснення і виправлення помилок. ● Сконцентрованість на уроці. ● Рівень самостійності.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Реакція на дзвінок. <p><i>Анкета (виявлення читацької активності)</i></p>
Емоційно-ціннісний критерій	Позитивне ставлення до самої читацької діяльності	<i>Анкетування</i>
	Зацікавленість конкретними книжками	
	Захоплення самим процесом читання	
	Прагнення поділитися прочитаною книгою	

Кожен критерій відповідав наступним рівням: високому, середньому, низькому. Якщо дитина відповідає усім чотирьом показникам емоційно-ціннісного критерію, це свідчить про **високий рівень** розвитку позитивних мотивів до читання. **Середній рівень** відповідає наявності перших трьох показників за цим критерієм. **Низький рівень** розвинутої читацького інтересу відображається в тих школярах, які мають лише два показники за цим емоційно-ціннісним критерієм, як правило, це перший і четвертий показники.

Нами було розроблену шкалу оцінки за діяльнісним критерієм. Дана шкала використовувалася під час уроків літературного читання, що дозволило визначити наступні показники:

1. Участь у роботі на уроці:

- Готовність учнів відповідати на запитання (часто, рідко, ніколи).
- Правильність відповідей учнів (точні, неточні).

- Використання реплік зі свого місця.
- Ставлення запитань зі свого місця (ставить чи ні).
- Участь учнів у бесіді.
- Потреба уточнення та виправлення відповідей.
- Ступінь концентрації учнів на уроках.
- Рівень самостійності учнів.
- Реакція учнів на дзвінок.

Для зручності обробки результатів був введений числовий код:

1 - показник активності проявляється рідко.

2 - показник активності проявляється достатньо часто.

3 - показник активності проявляється практично завжди.

При виборі «так» або «ні», за відповідь «так» встановлювався числовий код 3, за відповідь «ні» - 1. За допомогою використаної методики шифрування отримано відповідні рівні активності для учнів початкових класів: низький (код 1), середній (код 2) та високий (код 3). Результати діагностики рівня позитивних мотивів до читання на констатувальному етапі подані на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Стан сформованості позитивних мотивів (констатувальний етап)

Для дослідження читацької активності відповідно до діяльнісного критерію, діти відповідали на запитання тесту щодо активного читання. Анкета містила 10 запитань (Додаток А). Для зручності обробки результатів ми використовували числовий код:

- 1 - показник активності проявляється рідко.
- 2 - показник активності проявляється достатньо часто.
- 3 - показник активності проявляється практично завжди. Крім того, при виборі відповіді «так» встановлювався числовий код 3, а при виборі відповіді «ні» - 1.

Бали були підсумовані, і результати були оброблені, використовуючи такі критерії:

3-5 балів (низький рівень): читацька активність слабо виражена, читання не привертає уваги учня; учень демонструє низьку майстерність у читанні; не виявляє інтересу до художньої літератури.

6-7 балів (середній рівень): читацька активність виражена слабо; підхід учня до читання має несистематичний характер; учень має обмежену здатність орієнтуватися у творах художньої літератури.

8-10 балів (високий рівень): учня можна характеризувати як уважного і цікавого читача, який покладає значний інтерес у процесі читання; він дійсно цікавиться тим, що він читає.

Під час спостереження було помічено, що діти були досить активними у відповідях і висловлювали їх досить швидко, без глибокого розмірковування. Часто вони ставили додаткові уточнювальні запитання своїм однокласникам та організаторам експерименту. Результати анкетування на виявлення читацької активності першокласників представлені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Стан сформованості читацької активності (констатувальний етап)

У відповідь на запитання "Чи ти любиш читати?" 44% учнів відповіли позитивно, Це запитання вказує на те, як учні ставляться до читання книжок, і загалом воно показало позитивний настрій щодо читання. На наступне запитання "Як часто ти читаєш?" 48% учнів відповіли, що читають "щодня". Приблизно половина дітей у зазначили, що читають кожен день. Ці результати свідчать про те, що читання не є особливо важливим для більшості першокласників. Відповідь на запитання "Які книжки ти любиш читати?" допомогла визначити, які жанри літератури вибирають 13

першокласників. Учні вказали на свою пристрасть до казок, оповідань про тварин та оповідань про дітей. З іншого боку, деякі учні виразили вподобання до жанрів, які були визначені як "інше" (фентезі, пригоди). У відповідь на запитання "Чи відвідуєш ти інші бібліотеки, крім шкільної?" ствердно відповіли 40% учнів.

Запитання "У вашому домі є книжки і скільки?" було використано для визначення того, наскільки читання популярне в сім'ях учнів. Відповіді на це запитання можуть вказати на інтерес батьків до читання, а не лише дитини. У сім'ях деяких дітей було виявлено найбільшу кількість книжок (понад 50 книжок у 40% дітей), проте це не сприяло підвищеному інтересу дітей до читання. Лише 26% учнів заявили про наявність великої кількості книжок у їхніх сім'ях. З цього можна зробити висновок, що процес читання ще не повністю усвідомлений дітьми з урахуванням їх вікових психологічних особливостей. На запитання "Чи маєш улюбленого героя?" молодший школяр розумів літературного героя, з яким він ідентифікує себе. Виявилось, що улюблені герої існують лише в кількох першокласників, що свідчить про те, що процес читання ще не відомий їм в повному обсязі. Запитання "Чи радять тобі батьки, що читати?" отримало позитивні відповіді від 8 осіб. Однак під час спілкування з дітьми експериментатори виявили, що більшість з них починають читати художню літературу лише після того, як їх батьки спонукали їх до цього.

Щодо емоційно-ціннісного критерію дослідження читацького інтересу, результати будуть наведені нижче. Бесіди, які проводилися з дітьми, надали нам можливість отримати дані, які були внесені в Таблицю 2.2. Крім того, карта спостережень була заповнена відповідно до критеріїв сформованості читацького інтересу.

Таблиця 2.2.

Критерій	Спостереження
Позитивне ставлення до самої читацької діяльності	У дітей спостерігається нейтральне

	ставлення до процесу читання, самі не читають, читають коли змушують батьки
Зацікавленість конкретними книжками	Спостерігається ситуативна зацікавленість, на неї впливає думка друзів або реклама
Захоплення самим процесом читання	Не виявлено дітей, які були б захоплені читанням, учні читають за потребою
Прагнення поділитися прочитаною книгою	Виявлено в учнів прагнення поділитися прочитаним, але цей процес має характер змагання, діти хваляться тим, що читали, а не тим, що дізналися

Рисунок 2.3. наочно демонструє рівень сформованості позитивних мотивів до читання за емоційно-ціннісним критерієм.

Рисунок 2.3. Стан сформованості позитивних мотивів до читання за емоційно-ціннісним критерієм

Використовуючи коди, які були наведені вище до кожного з обраного критерію, хочемо зробити наступні висновки. Позитивні мотиви до читання у першокласників знаходились на рівні 1,36 (з 3 максимальних).

Аналіз результатів дослідження читацького інтересу виявив наступне:

- учні проявляли середню активність, менша половина класу піднімали руку на уроках літературного читання (1,4);
- рівень правильності відповідей учнів був на середньому рівні;
- половина першокласників виявляли більшу активність у вираженні реплік з місця;
- рівень постановки запитань становив 1,4;
- діти брали участь у бесідах протягом уроку з середньою активністю 1,5;
- показник уточнення запитань учнями та стимулювання їх до роздумів був на середньому рівні.
- показники зосередженості та спрямованості уваги під час самостійної роботи були на рівні (1,5).
- успішність результатів роботи була 1,6.
- середній рівень читацької активності першого класу за показником реакції учнів на дзвінок був (1,6).

Аналіз відповідей на анкетні запитання та результатів тестування учнів щодо читацького інтересу дозволяє зробити висновок, що сформованість позитивних мотивів до читання у першокласників є на середньому рівні 48% (рис. 2.2). Виділяється потреба активізувати роботу з першокласниками на формувальному етапі експерименту за рахунок використання дитячої книжки.

2.2. Комплекс завдань на формування позитивних мотивів до читання першокласників

Підсумки констатувального етапу нашої роботи є підтвердження очікуваних результатів, які показали, що більшість дітей в першому класі мають середній рівень сформованості позитивних мотивів до читання. Було прийнято рішення про створення комплексних вправ та завдань на підвищення рівня читацького інтересу за рахунок роботи з дитячою книжкою.

Формувальний етап експерименту проводився протягом півроку на уроках літературного читання. Після цього, з учнями було проведене контрольний етап експерименту, який мав на меті показати рівень сформованості позитивних мотивів до читання після введення в роботу нашого комплексу завдань.

Формування позитивних мотивів до читання у першокласників на уроках роботи з дитячою книжкою може бути цікавим та ефективним завданням. Ось комплекс вправ і завдань, які можна використовувати для цієї мети:

Відкритий захід для книги: Почніть кожний урок розповіддю або презентацією нової книги. Підкресліть, що кожна книга - це вікно в інший світ, де є багато пригод та цікавих історій.

Роздільник вражень: Запропонуйте дітям мати особистий "роздільник вражень". Кожен раз, коли вони зустрічають у книжці цікаве місце, вони можуть позначити його. Пізніше можна буде обговорити, що їм сподобалося в книжці.

Літературна гра: Зробіть з читання гру. Наприклад, гра "Відгадай героя" або "Знайди ключові слова". Діти отримують задоволення від пошуку важливих деталей у тексті.

Рольова гра: Попросіть дітей розіграти сцени з книги. Вони можуть вибрати улюблені персонажі та подумки продовжити історію або створити нові ситуації.

Літературна афіша: Разом із дітьми створіть "літературну афішу" на тиждень. Вони можуть вибрати книгу для наступного уроку та розповідати про неї.

Обговорення питань: Після читання запитайте дітей про їх думки щодо книги. Як їм сподобалася історія? Чого вони навчилися з цієї книги? Зробіть обговорення відкритим та цікавим.

Створення ілюстрацій: Попросіть дітей намалювати свої ілюстрації до ключових моментів з книги. Це допоможе їм краще уявити події та персонажі.

Казкові ремесла: Після читання казки, діти можуть створити різні ремесла, пов'язані з історією. Наприклад, виготовлення ляльок-персонажів, вироблення прикрас чи ляльковий театр.

Літературний куток: Організуйте літературний куток в класі, де діти можуть вільно читати книги. Постійно оновлюйте асортимент, щоб привертати їх увагу.

Літературні заохочення: Встановіть систему нагород за досягнення у читанні. Наприклад, "Читацька зірка тижня" або "Найкращий опис персонажа".

Ці завдання та вправи можуть допомогти створити позитивну атмосферу навколо читання та спонукати першокласників до активного участі в літературних заняттях. Важливо розглянути кожен з запропонованих видів вправ.

Відкритий захід для книги допомагає створити цікаве та захоплююче введення до літературної творчості, що може підвищити інтерес та мотивацію першокласників до читання, адже він має наступні переваги:

- Створює інтригу та очікування: Початок уроку відкритим заходом для книги робить читання цікавим та загадковим для дітей. Вони будуть очікувати, що нового та цікавого їм розкажуть на сьогоднішньому уроці.
- Залучає в урок: Діти активно беруть участь у відкритому заході для книги, задаючи питання, ділячися своїми думками та припущеннями стосовно книги. Це робить читання активною та спільною діяльністю.
- Заохочує до діалогу: Під час відкритого заходу для книги вчителі та однокласники можуть висловлювати свої думки про те, чому ця книга цікава, які аспекти їм сподобалися тощо. Це сприяє обговоренню та діалогу, що підвищує інтерес до читання.
- Сприяє вибору книги за інтересами: Під час відкритого заходу для книги діти можуть дізнатися про різні книги та їх зміст. Це може допомогти їм обирати книги, які відповідають їхнім інтересам та смакам.
- Створює позитивну атмосферу: Відкритий захід для книги створює атмосферу очікування та радості від читання. Діти бачать, що читання - це цікаво та захопливо, і це може стати джерелом позитивних мотивів до читання.
- Поширює кругозір: Діти можуть дізнатися про різні жанри та теми книг під час відкритого заходу для книги. Це допоможе розширити їхній кругозір та залучити їх до читання різноманітних літературних творів.

Відкритий захід для книги – це особливий момент, коли ви презентуєте нову книгу перед класом і спрямовуєте увагу дітей на її зміст та цікавість. Цей захід має бути цікавим, захоплюючим та вражаючим, щоб вразити дітей і зробити їх бажаними прочитати книгу. Ось деякі кроки, які можна взяти для проведення відкритого заходу для книги:

Вибір книги: Виберіть книгу, яка зацікавила більшість дітей у класі. Оберіть твір, який відповідає віковим особливостям та інтересам учнів.

Підготовка матеріалів: Підготуйте матеріали для презентації книги. Це може бути постер з обкладинкою книги, фотографії персонажів, цитати з тексту, цікаві факти про автора, а також ілюстрації або відео, які допоможуть відобразити атмосферу та сюжет книги.

Введення в історію: Почніть зі введення у книгу. Розкажіть коротко про автора, обкладинку та заголовок книги. Спробуйте зацікавити дітей інтригуючими запитаннями або загадками, пов'язаними з книгою.

Читання уривків: Виберіть кілька цікавих уривків з книги і прочитайте їх перед класом. Підкресліть цікавість та сміливість персонажів або захоплюючі події.

Обговорення: Після читання уривків запросіть дітей висловити свої думки і враження від книги. Задавайте запитання типу: "Чи хочете ви прочитати цю книгу?", "Що вас зацікавило в цій історії?" і "Які персонажі вам сподобалися?"

Контекст і аналіз: Поясніть контекст історії та важливість її тематики. Розгляньте можливі теми для обговорення на уроках.

Завдання або проекти: Запропонуйте учням завдання або проекти, пов'язані з книгою. Наприклад, можливість створити власну обкладинку для книги, написати власний продовження історії або розіграти сцени з книги.

Заключення: Закріпіть захоплення дітей книгою, підкресліть її цінність та важливість для розвитку інтелекту та уяви.

Поширення книги: Запропонуйте дітям можливість позичити книгу та прочитати її вдома. Призначте дату, коли всі мають принести книгу назад, і організуйте обмін книгами серед учнів.

Роздільник вражень є ефективним інструментом для підвищення рівня позитивних мотивів до читання, адже він допомагає дітям активно взаємодіяти з текстом та зберігати свої враження, що сприяє розвитку їхньої читацької активності. Проведення "Роздільника вражень" на уроках роботи з дитячою книжкою може бути цікавим та корисним для дітей. Ось кроки, які допоможуть вам провести цю активність:

1. Вибір книги: Виберіть книгу, яку ви хочете представити класу. Книга повинна бути цікавою та відповідати віковим особливостям дітей.
2. Підготовка матеріалів: Підготуйте матеріали для презентації книги. Можете включити обкладинку книги, ілюстрації, фотографії автора та короткий опис сюжету.
3. Подача матеріалу: Почніть презентацію, представивши книгу перед класом. Розкажіть дітям про автора, заголовок та обкладинку книги, а також коротко опишіть сюжет.
4. Читання уривків: Прочитайте перед класом короткі уривки з книги, які вас вразили або вважаєте цікавими для дітей. Підкресліть емоції та інтригу, які вони можуть відчувати під час читання.
5. Запитання та обговорення: Запитайте дітей, які емоції вони відчували, слухаючи уривки з книги. Запитайте їх, чи хотіли б вони прочитати цю книгу та чому. Обговоріть можливі теми для дискусії на уроках.
6. Пояснення завдання: Після обговорення запропонуйте завдання на письмо роздільника вражень. Поясніть, що це означає і яким чином діти можуть оформити свої враження.
7. Створення роздільника вражень: Дайте дітям час і можливість написати свої враження від презентованої книги. Вони можуть використовувати аркуші паперу, записувати враження у зошити або використовувати електронні засоби, якщо це більш зручно.
8. Обговорення вражень: Після того, як діти напишуть свої враження, запросіть декілька учнів поділитися ними перед класом. Це може викликати додаткові обговорення та обмін думками.
9. Завершення та заохочення: Після завершення активності підкресліть важливість читання та висловіть заохочення дітям активно взаємодіяти з книгами.
10. Збереження вражень: Збережіть враження дітей у класі або на спеціальній дошці для роздільників вражень, щоб згодом діти могли повертатися до своїх записів.

Особливості цієї вправи полягає в наступному: *залучення до читання*: Роздільник вражень створює додатковий стимул для дітей прочитати книгу, оскільки вони знають, що потім зможуть поділитися своїми враженнями. *Активне читання*: Щоб написати враження, діти повинні уважно читати книгу, слідкувати за сюжетом та персонажами, виразно виражати свої думки.

Розвиток аналітичних навичок: Враження можуть включати аналіз та висловлення особистої думки про книгу. Це сприяє розвитку аналітичних навичок дітей. *Поширення інформації*: Коли діти діляться своїми враженнями, це може стати джерелом інформації для інших дітей, які можуть бажати прочитати ту ж книгу. *Зберігання позитивних вражень*: Роздільник вражень допомагає дітям зберігати свої позитивні враження від читання. Вони можуть згадувати ці моменти та повертатися до них у майбутньому. *Зміцнення спільноти читачів*: Коли діти обмінюються враженнями, це створює спільноту читачів, яка підтримує і заохочує читання.

Загалом, роздільник вражень може бути корисним інструментом для створення позитивного відношення до читання серед першокласників та сприяти їхній читацькій активності.

Літературні гри є відмінним інструментом, що роблять читання цікавим і веселим процесом, спонукуючи дітей брати активну участь у літературних заняттях. Наприклад:

Зроблення читання інтерактивним: Літературні ігри включають дітей у веселі та захоплюючі активності, пов'язані з книгами. Це робить читання більш інтерактивним та цікавим для малюків.

Розвиток вмінь та навичок: Гри можуть стимулювати розвиток різних навичок, таких як розуміння прочитаного тексту, складання речень, логічне мислення та інші важливі навички читання.

Пошук ключових деталей: В процесі гри діти можуть шукати ключові деталі з книги, що сприяє розумінню сюжету та персонажів.

Збільшення мотивації: Літературні гри можуть бути конкурентними або кооперативними, що додає додаткову мотивацію до читання та співпраці з однокласниками.

Розширення словникового запасу: Гри можуть включати словничок, що допомагає дітям вивчати нові слова та використовувати їх у контексті.

Створення позитивної атмосфери: Гри створюють позитивну атмосферу навколо читання та дозволяють дітям весело проводити час, спілкуватися та розвивати дружні стосунки з однокласниками.

Формування стійких читацьких звичок: Позитивні досвіди з читання на уроках літературних ігор можуть стати основою для формування стійких читацьких звичок у дітей.

Вибір книг за інтересами: Гри можуть допомагати дітям вибирати книги, які відповідають їхнім інтересам та смакам, що робить читання більш привабливим.

Пам'ятайте, що літературні гри мають бути відповідними віковим можливостям дітей та спрямовані на створення позитивного досвіду від читання. З правильно обраною грою, діти будуть мотивовані читати більше та більше, сприяючи розвитку їхньої читацької компетентності.

Наведемо приклад такої гри на прикладі твору Всеволода Нестайка «Пригоди в лісовій школі».

Назва гри: "Друзі в лісовій школі"

Ціль гри: Провести інтерактивну літературну гру, яка заохочує дітей читати книгу "Дивовижні пригоди в лісовій школі" та розвивати їхні навички розуміння тексту, спостережливості, а також співпраці та творчості.

Необхідні матеріали:

- Книга "Дивовижні пригоди в лісовій школі".
- Завдання для гри (питання, ребуси, загадки тощо).
- Малюнки або ілюстрації з книги.

- Призи для переможців (необов'язково).
- Кроки проведення гри:

Введення в гру (5 хвилин):

Почніть гру, представивши книгу "Дивовижні пригоди в лісовій школі". Розкажіть коротко про сюжет та персонажів. Підкресліть, що гра буде пов'язана з вивченням книги та допоможе дітям краще зрозуміти історію.

Роздача завдань (10 хвилин):

Роздайте дітям завдання для гри. Це може бути, наприклад, питання про події у книзі, ребуси на основі ключових слів, або загадки, пов'язані з персонажами. Дайте дітям можливість спробувати відповісти на ці завдання в групах або індивідуально.

Читання (15-20 хвилин):

Запросіть дітей до читання книги. Дайте їм певний час на самостійне або групове читання. Підкресліть важливість уважного розуміння тексту для відповідей на завдання гри.

Гра (15-20 хвилин):

Після читання дайте дітям можливість відповісти на завдання гри. Заохочуйте їх обговорювати свої відповіді та обмінюватися думками з однокласниками.

Обговорення та нагороди (10 хвилин):

Після завершення гри обговоріть правильні відповіді та обговоріть ключові моменти з книги. Заохочуйте дітей обговорювати свої враження та висловлювати свої думки про книгу. Якщо є призи, вручіть їх переможцям.

Заключення (5 хвилин):

Закінчіть гру, наголосивши, що читання книги може бути захоплюючим і веселим. Запропонуйте дітям поділитися своїми враженнями від гри та читання книги.

Літературна гра на основі книги "Дивовижні пригоди в лісовій школі" сприяє зацікавленості дітей у читанні та розвитку їхніх літературних навичок, а також допомагає створити позитивну атмосферу для читання у класі.

Рольова гра дозволяє дітям імітувати ситуації з книги та відчувати себе частиною її світу, що робить читання більш цікавим і захоплюючим. Ось як рольова гра може сприяти підвищенню позитивних мотивів до читання:

- **Іммерсія в світ книги:** Рольова гра дозволяє дітям живо відчувати події та персонажів з книги. Вони мають змогу відчувати себе частиною цього світу та розуміти його краще.
- **Співпраця та комунікація:** Під час рольової гри діти взаємодіють одне з одним, обговорюючи дії персонажів та сюжетні повороти. Це сприяє розвитку комунікаційних навичок.
- **Креативність та уява:** Діти можуть вільно виражати свою уяву та розвивати креативність, створюючи власні дії та розвиток сюжету.
- **Розуміння персонажів:** Граючи роль персонажа, діти краще розуміють їх мотиви та характери, що сприяє глибшому розумінню книги.
- **Поширення інтересу:** Рольова гра може спонукати дітей до пошуку та читання інших книг з аналогічними темами або персонажами, щоб розширити свої знання та інтереси.
- **Відчуття задоволення:** Діти відчують задоволення від участі в рольовій грі та можуть ставити собі за мету читати більше книг, щоб грати в різноманітні ролі.
- **Позитивний емоційний досвід:** Участь у рольовій грі може створити позитивні емоційні зв'язки з книгою та читанням взагалі.
- **Формування читацької ідентичності:** Рольова гра може допомогти дітям відчувати себе читачами та формувати читацьку ідентичність.

Наведемо приклад рольової гри за мотивами книги Катерини Штанко «Дракони, вперед!».

Назва гри: "Подорож до країни драконів"

Ціль гри: Спонукаати дітей до читання книги "Дракони, вперед!" та розвивати їхню уяву, креативність, співпрацю та навички ролі.

Необхідні матеріали:

- Книга "Дракони, вперед!" (або виписані уривки).
- Костюми для ролей (якщо доступні, але не обов'язково).
- Іграшкові дракони (якщо є).
- Кроки проведення гри:

Підготовка книги (5 хвилин):

Розпочніть гру, представивши книгу "Дракони, вперед!" Розкажіть коротко про сюжет та основних персонажів.

Обрання ролей (10 хвилин):

Попросіть дітей обрати ролі з книги. Наприклад, головні герої, такі як дракони або діти, які взаємодіють з драконами. Розподіліть ролі між учасниками. Надайте можливість дітям самим обрати головного героя – школяра Михася.

Підготовка (15 хвилин):

Дайте дітям час підготувати свої ролі. Це може включати в себе створення діалогів, розуміння характерів персонажів та обговорення можливих сценаріїв.

Початок гри (20 хвилин):

Розпочніть гру, відтворюючи ключові моменти з книги. Діти можуть імітувати діалоги, ситуації та пригоди персонажів.

Розвиток сюжету (20 хвилин):

Дозвольте дітям розвивати сюжет та створювати власні події, які доповнюють історію. Це може бути нові пригоди, зміни в характерах персонажів, вирішення проблем тощо.

Співпраця (15 хвилин):

Заохочуйте дітей до співпраці між персонажами. Рольова гра сприяє розвитку комунікаційних навичок та співпраці.

Рольовий дебрифінг (10 хвилин):

Після завершення гри обговоріть з дітьми їхні враження, найцікавіші моменти та те, що вони вивчили про персонажів та сюжет. Обговоріть, чи зацікавила їх книга та чому.

Підсумок та заохочення (5 хвилин):

Похваліть дітей за їхню участь у грі та наголосіть, що читання книги може бути захоплюючим. Запропонуйте дітям прочитати книгу або іншу книгу зі схожою тематикою вдома.

Рольова гра на основі книги "Дракони, вперед!" створює унікальний можливість дітям відчувати себе частиною казкового світу, розвиває їхню уяву та зацікавленість до читання, а також сприяє розвитку соціальних навичок та співпраці.

Літературна афіша допомагає створити сприятливу атмосферу для читання та розвиває інтерес до літератури. Представимо кроки, як можна використати цей вид вправи під час уроків читання:

Візуалізація читацької програми: Розмістіть на афіші список книг, які діти будуть читати протягом певного періоду. Вказівки на афіші роблять читання більш систематичним та цікавим.

Інформація про книги: Додайте короткий опис кожної книги, яка знаходиться на афіші. Опис допоможе дітям визначити, що їх очікує, і чи цікава ця книга для них.

Завдання і питання: Розмістіть на афіші завдання та питання, пов'язані з кожною книгою. Наприклад, запитайте дітей про головних персонажів, події або їхні враження після читання.

Підтримка читання: Використовуйте афішу, щоб надихнути дітей читати. Наприклад, можна додати цитати з книги, які заохочують до читання.

Графік читання: Створіть графік, на якому діти можуть відмічати, коли вони закінчили читати кожну книгу. Це може бути візуальним способом відстеження їхнього прогресу.

Читацькі досягнення: Введіть систему винагород та відзнак для тих, хто успішно читає книги і виконує завдання на афіші. Це може бути невеликі подарунки, листи подяки чи інші заохочення.

Читацька спільнота: Створіть місце на афіші, де діти можуть обмінюватися своїми враженнями від читання та рекомендувати книги одне одному.

Тематичні події: Вивішайте афішу в учительській кімнаті або в шкільній бібліотеці, де всі можуть бачити. Розгляньте можливість організації тематичних подій чи обговорень, пов'язаних з книгами з афіші.

Літературна афіша може стати центральною точкою для підтримки читання та розвитку позитивних мотивів до літератури серед першокласників. Вона допомагає створити відчуття спільної пригоди та заохочує дітей активно займатися читанням.

Створення ілюстрацій може бути чудовим способом підвищити рівень позитивних мотивів до читання. Ілюстрації можуть зробити читання більш візуально привабливим і захоплюючим, а також розвивати творчість та уяву дітей. Ось як це може бути зроблено:

Візуалізація сюжету: Під час читання книги разом з дітьми, підкресліть важливі моменти сюжету, які можна зобразити ілюстраціями. Запропонуйте дітям створити власні малюнки, відображаючи ті частини книги, які вони знаходять особливо цікавими.

Ілюстрації до розповіді: Під час читання книги попросіть дітей робити короткі малюнки, що ілюструють ключові події або персонажів, про які вони чують. Це допоможе їм активніше слідкувати за сюжетом.

Малюнок від імені персонажів: Після закінчення кожного розділу або кінцевого кількох розділів попросіть дітей намалювати, як вони думають, могли б виглядати персонажі. Це може створити інтерес до того, як автор зобразив героїв у книзі.

Створення книжкових обкладинок: Запропонуйте дітям створити свої власні обкладинки для книги на основі їхнього сприйняття сюжету та персонажів. Це може бути цікавим творчим завданням.

Ілюстровані книжки: Обирайте книги, які мають ілюстрації або графічні елементи, і пропонуйте дітям додавати свої ілюстрації до цих книг. Це може зміцнити їхнє сприйняття та розуміння сюжету.

Колективні проекти: Організуйте групові проекти, де діти спільно створюють ілюстрації для книги. Це сприяє розвитку співпраці та обміну ідеями.

Виставка ілюстрацій: Організуйте виставку ілюстрацій, де діти можуть представити свої роботи одне одному. Це створить почуття гордості та досягнення за їхню творчість.

Заохочення та визнання: Похваліть дітей за їхні малюнки та ілюстрації, навіть якщо вони не є професійними художниками. Важливо надихати їх на творчість та самовираження.

Створення ілюстрацій допомагає дітям більше зануритися в світ книги, розвивати уяву, візуальне мислення та творчість. Це може значно підвищити їхні позитивні мотиви до читання, роблячи книги більш доступними та цікавими.

Казкові ремесла є чудовим, який поєднує читання з творчістю та рукоділлям, що може бути захопливим і заохочувати дітей активно взаємодіяти з текстом казки. Наведемо деякі поради, як можна провести цей вид заходу:

- Вибір казки: Розпочніть з вибору популярної або цікавої казки, яку ви хочете прочитати разом з дітьми. Важливо обрати казку, яка відповідає віковим можливостям та інтересам дітей.
- Читання казки: Прочитайте казку всією групою або разом з учнями. Дозвольте дітям насолоджуватися текстом і зануритися в казковий світ.
- Обговорення казки: По завершенні читання обговоріть історію разом з дітьми. Задайте питання про головних персонажів, сюжет, моральні уроки тощо. Це допоможе дітям глибше зрозуміти казку.
- Вибір ремесла: Запропонуйте дітям різні казкові ремесла, пов'язані зі сюжетом казки. Наприклад, якщо це була казка про казковий ліс, вони можуть створити казковий ліс з паперу, глини або інших матеріалів.
- Власноручні роботи: Дайте дітям можливість виготовити власноруч ілюстрації до казки або малюнки головних персонажів. Вони можуть використовувати фарби, олівці, фломастери або навіть створити колажі.
- Рольова гра: Запропонуйте дітям розіграти сцени з казки за допомогою саморобних масок, костюмів або ляльок.
- Творчість з текстильних матеріалів: Діти можуть створювати текстильні казкові сцени або ляльки персонажів.
- Поетапне створення казкових книг: Запропонуйте дітям створити власні казкові книги, де вони можуть додавати ілюстрації та писати короткий текст, що описує сюжет.
- Виставка робіт: Після завершення казкових ремесел організуйте виставку робіт, на яку можуть прийти батьки та інші учні школи.

- **Поширення казки:** Завершивши роботу над казковими ремеслами, запросіть дітей поділитися своїми враженнями та ілюстраціями з іншими класами або в дитячій бібліотеці.

Вважаємо також за потрібне навести декілька ідей, які можна втілити пр читанні твору «Пригоди в лісовій школі», використовуючи вправу «Казкові ремесла»:

Лісовий артефакт: Попросіть дітей створити свій власний "лісовий артефакт" - це може бути малюнок, що зображує лісовий пейзаж або персонажів з казки. Вони можуть використовувати фарби, олівці, папір, тканину або навіть природні матеріали, такі як листя або гілки, щоб створити свої роботи.

Казкова лялька: Діти можуть створити ляльку персонажа з казки "Пригоди в лісовій школі". Вони можуть використовувати текстильні матеріали, які дозволяють створити костюм ляльки, та обличчя з пап'є-маше або ляльку з тканини.

Малюнок сімейного дерева персонажів: Діти можуть створити сімейне дерево, на якому зобразять всіх персонажів з казки та їхні зв'язки. Це допоможе їм краще зрозуміти історію та стосунки між персонажами.

Книжкова обкладинка: Попросіть дітей створити власну обкладинку для книги "Пригоди в лісовій школі". Вони можуть малювати образи головних персонажів та додавати ілюстрації до обкладинки, щоб вона була цікавою та привабливою.

Рольова гра: Організуйте рольову гру, в якій діти можуть відігравати ролі різних персонажів з казки. Вони можуть вигадувати свої власні сценарії та діалоги, щоб поглибити своє розуміння історії.

Казкові ілюстрації: Діти можуть створити ілюстрації для окремих епізодів з казки. Це може бути малюнок чи колаж, який відображає важливі моменти у розповіді.

Саморобні книги: Запропонуйте дітям створити свої власні казкові книги, де вони будуть ілюструвати та розповідати про пригоди своїх персонажів або додавати власні пригоди до історії.

Виставка творів: Організуйте виставку робіт, де діти можуть представити свої казкові ремесла та поділитися ними з іншими учнями та батьками.

Ці ідеї допоможуть дітям глибше зануритися в світ казки та розвивати творчість, візуальні та ручні навички, а також збільшити їхню мотивацію до читання.

Літературний куток є важливим компонентом підвищення рівня позитивних мотивів, адже він створює спеціальне місце, призначене для читання та дослідження книг, що заохочує дітей активно займатися читанням і розвиває їхні інтереси до літератури. Ось деякі способи, якими Літературний куток може бути корисним:

Вибір різноманітних книг: Забезпечте Літературний куток різнорідними дитячими книгами, які відповідають інтересам та рівню читання першокласників. Включіть як художню, так і навчальну літературу.

Зона зручності для читання: Забезпечте комфортний простір зі зручними сидіннями, пуфами, пуфиками та килимами, де діти можуть читати книги. Сприяйте створенню затишної атмосфери.

Оформлення: Прикрасьте Літературний куток ілюстраціями з популярних книг, створіть тематичний дизайн, який відповідає казковому або літературному стилю.

Завдання та активності: Регулярно проводьте активності та завдання, пов'язані з книгами. Наприклад, обговорення, читання вголос, створення книжкових рецензій чи обговорення улюблених героїв.

Книжкові виставки: Організуйте тематичні виставки книг на основі різних жанрів, свят або подій, щоб створити цікавість до нових книг та тем.

Читацькі години: Введіть читацькі години, під час яких діти можуть читати книги на власний вибір та слухати розповіді одне одного про прочитані книги.

Книжкові клуби: Організуйте клуби, де діти збираються разом, щоб обговорювати книги, читати вибрані розділи або навіть створювати власні книги разом.

Завдання на вивчення книги: Запропонуйте завдання, пов'язані з книгами, такі як створення книжкових закладок, складання списків улюблених авторів або персонажів, аналіз сюжету тощо.

Підтримка батьків: Залучайте батьків до Літературного кутка, проводьте сімейні заходи та заходи для батьків, щоб спільно підтримувати інтерес до читання вдома.

Літературний куток має стати місцем, де діти можуть вільно експериментувати з книгами, дізнаватися нове і розвивати свої літературні інтереси. Він сприяє позитивній атмосфері читання та мотивує дітей до активного взаємодії з книгами.

2.3. Методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів

В попередньому розділі ми представили комплекс вправ на завдань, які можуть підвищити у першокласників рівень позитивних мотивів до читання. Всі наведені вправи, були апробовані під час уроків літературного читання в першому класу в ліцей «Греміум». Формувальний етап експерименту проводили протягом півроку, за участі 13 школярів.

Після цього, вважаємо за потрібне провести контрольний етап нашої роботи, який має на меті показати, як змінився стан сформованості позитивних мотивів до читання в учнів першого класу після використання наведених завдань. Критерії оцінки та анкетування було обрано з

констатувального етапу. Наведемо отримані результати стану сформованості позитивних мотивів до читання за діяльнісним критерієм (рис. 2.4).

Рисунок 2.4. Стан сформованості позитивних мотивів до читання за діяльнісним критерієм (контрольний етап)

Як видно з рисунку 2.4 високий рівень мотивів до читання підвищився на 15%, середній знизився на 5%, а низький знизився на 10%. Розглянемо результати перевірки за емоційно-ціннісним критерієм (рис. 2.5.).

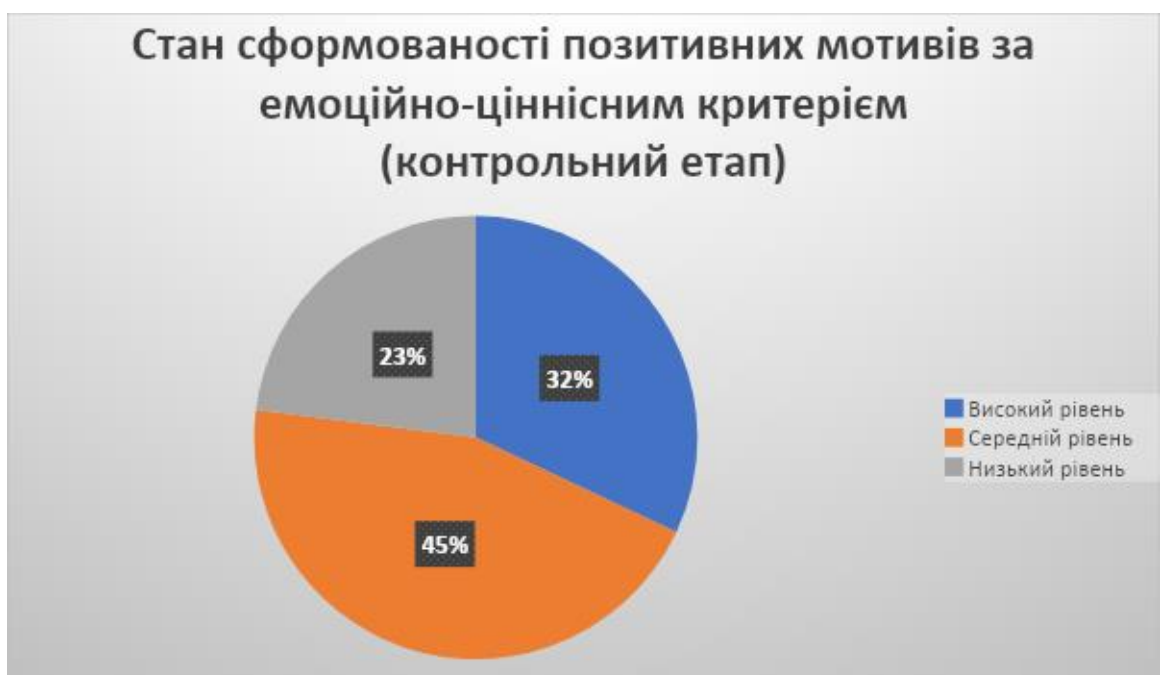

Рисунок 2.5. Стан сформованості позитивних мотивів до читання за емоційно-ціннісним критерієм (контрольний етап)

Як видно з рисунку 2.5. високий рівень мотивів до читання підвищився на 10%, середній підвищився на 2%, а низький знизився на 12%. Вважаємо, що впроваджені нами вправи та завдання мають позитивний вплив на формування мотивів до читання першокласників.

В цьому розділі ми також хочем представити методичні рекомендації для вчителів та батьків, за допомогою яких, вони зможуть підвищити інтерес до книги у молодших школярів. Підвищення мотивації до читання у молодших школярів важливо для їхнього розвитку та академічного успіху. Ось методичні рекомендації для вчителів:

1. Створіть захопливе середовище для читання:

Ваша класна кімната повинна бути приємним та цікавим місцем. Використовуйте яскраві кольори, декорації та афіші зображенням книг та літературних персонажів.

Створіть спеціальні полиці для книг, де діти можуть з легкістю знаходити та обирати книги.

2. Підбирайте книги за інтересами дітей:

Спостерігайте за інтересами учнів та обирайте книги, які відповідають їхнім смакам. Залучіть їх до обговорення і рекомендаційних списків книг.

Розгляньте можливість створення читальних груп з однолітками з подібними інтересами.

3. Організуйте читальні години:

Регулярні читальні години можуть стати важливим елементом вашого розкладу. Переконайтеся, що ці години відведені для вільного читання та релаксу.

Забезпечте доступ до різних книг для різних вікових груп та рівнів читання.

4. Залучайте батьків до підтримки читання:

Організуйте батьківські наради або вечори, на яких обговорюєте важливість читання та як батьки можуть підтримувати дітей в цьому процесі.

Заохочуйте батьків читати разом з дітьми та обговорювати прочитане.

5. Створюйте читацькі проекти:

Проводьте проекти, пов'язані з певною книгою або автором. Наприклад, діти можуть створювати книжкові обкладинки, театралізувати сцени з книги або писати власні продовження історій.

Організуйте читацькі кола для обговорення прочитаних книг.

6. Використовуйте різноманітні методи читання:

Поза звичайним читанням тексту, використовуйте аудіокниги, де текст читається вголос. Це особливо корисно для аудіальних учнів.

Комікси та графічні романи можуть бути привабливими для візуально налаштованих учнів.

7. Сприяйте обміну книгами:

Створіть систему обміну книгами, де діти можуть принести книги, які вони вже прочитали, і взяти нові.

Відділіть місце в класі або шкільній бібліотеці для обміну книгами.

8. Підбадьорюйте конкуренцію:

Організуйте читацькі конкурси або завдання, які стимулюють учнів читати більше та розширювати свій читацький діапазон.

Встановіть мети для кількості книг, які діти повинні прочитати за певний період часу.

9. Будуйте позитивне ставлення до читання:

Поширюйте оптимізм та заохочення. Навчіть дітей, що читання може бути веселою та пригодницькою діяльністю.

Наголошуйте на досягненнях, навіть якщо дитина лише починає розвивати свої читацькі навички.

10. Залучайте до обговорення:

Поширюйте запитання для обговорення книги, яку ви читаєте разом з класом.

Створюйте атмосферу, в якій діти можуть вільно висловлювати свої думки та спілкуватися про книги одне з одним.

Ці методичні рекомендації допоможуть створити стимулююче середовище для розвитку читацьких навичок у молодших школярів та підвищити їхню мотивацію до читання.

Підвищення мотивації до читання у молодших школярів залежить не лише від роботи вчителя, але і від підтримки батьків. Ось методичні рекомендації для батьків:

1. Читайте разом з дитиною:

Спільне читання створює позитивний асоціативний досвід із книгою та може сприяти підвищенню інтересу до читання у вашої дитини. Ви можете починати з казок та ілюстрованих книг для молодших дітей і, з часом, переходити до більш складних текстів, адаптованих до їхнього віку та рівня читання.

2. Запровадьте читальні ритуали:

Спеціально виділений час на читання, наприклад, перед сном, допомагає встановити ритм і звичай для дитини. Це створює асоціацію між читанням і комфортом.

3. Створіть читацький куточок вдома:

Цей куточок може бути в спальні чи в гостьовій кімнаті. Поставте книжкові полиці чи стелажі, де будуть зберігатися книги. Додайте зручні сидіння, такі як крісло чи подушки, щоб створити затишне місце для читання.

4. Відвідуйте бібліотеку разом:

Разом з дитиною відвідуйте бібліотеку і дозвольте їй вибирати книги самостійно. Це може стати захоплюючим щоденним виїздом, який сприятиме розвитку її читацьких навичок.

5. Розгляньте можливість вступу до книжкового клубу або групи для читання:

Це може допомогти дитині знайти однодумців і обговорювати прочитані книги, що може створити додатковий інтерес до читання.

6. Обмінюйтеся книгами:

Залучайте дитину до обміну книгами вдома. Нехай вона обирає книги для вас, а ви для неї. Це створить почуття власної цінності її виборів.

7. Запитуйте про книги:

Постійно цікавтесь тим, що читає ваша дитина. Питайте про її враження, героїв, історії, які їй сподобались або не сподобались. Це сприятиме обговоренню і може відкрити нові аспекти читання.

8. Не тисніть на дитину:

Важливо не створювати негативний досвід від читання шляхом тиску або покарання за незавершену книгу. Пам'ятайте, що читання має бути приємним і цікавим для дитини.

9. Відвідуйте книжкові заходи та події:

Спільне відвідування книжкових заходів, таких як ярмарки, авторські читання або літературні виставки, може підтримувати інтерес до читання та відкривати нові можливості для знайомства із світом книг.

10. Заохочуйте до творчості:

Нехай ваша дитина спробує сама писати короткі оповідання, малювати ілюстрації до книги або створювати власні історії. Це може збільшити інтерес до креативного процесу та розуміння того, як створюється книга.

Важливо запам'ятати, що найважливішою роллю для батьків є підтримка та створення позитивного ставлення до читання. Нехай читання стане природнім та приємним досвідом для вашої дитини, а ви будете заохочувати її в цьому процесі.

Висновки до другого розділу

Експериментальна перевірка з метою виявлення позитивних мотивів до читання проводилась на базі приватного закладу ліцеї «Греміум», міста Києва. В експерименті взяли участь учні 1 класу, в кількості 13 школярів.

Метою нашого експерименту було вивчення можливостей стимулювання читацького інтересу у молодших школярів. Початкова гіпотеза, яку ми висловили на початку експерименту, потребувала підтвердження, і для цього ми провели дослідницьку роботу, яка включала в себе три етапи: констатувальний, формуючий та контрольний. Для оцінки рівня розвинутої читацького інтересу ми використовували критерії, спрямовані на визначення ступеня його сформованості у молодших школярів – діяльнісний та емоційно-ціннісний.

Кожен критерій відповідав наступним рівням: високому, середньому, низькому. Якщо дитина відповідає усім чотирьом показникам емоційно-ціннісного критерію, це свідчить про **високий рівень** розвитку позитивних мотивів до читання. **Середній рівень** відповідає наявності перших трьох показників за цим критерієм. **Низький рівень** розвинутої читацького інтересу відображається в тих школярах, які мають лише два показники за цим емоційно-ціннісним критерієм, як правило, це перший і четвертий показники.

Аналіз відповідей на анкетні запитання та результатів тестування учнів щодо читацького інтересу дозволяє зробити висновок, що сформованість позитивних мотивів до читання у першокласників є на середньому рівні 48%. Тому було прийнято рішення про створення комплексних вправ та завдань на підвищення рівня читацького інтересу за рахунок роботи з дитячою книжкою.

Завдання з формування позитивних мотивів до читання у першокласників є надзвичайно важливими для подальшого розвитку дитини як особистості та активного члена суспільства. Аналізуючи питання виховання читацьких навичок у дітей цього віку, ми можемо зробити кілька важливих висновків. По-перше, звернення уваги на індивідуальні

особливості кожної дитини допомагає створити персоналізований підхід до формування мотивів. Враховуючи інтереси та потреби кожного учня, вчителі можуть створити завдання, які будуть стимулюючими для кожного окремо.

По-друге, важливо використовувати різноманітні методи та підходи до роботи з дітьми. Це може включати в себе ігри, казки, конкурси, спільне читання з батьками, а також використання інтерактивних інструментів та технологій. Різноманітність допоможе дітям знайти свій власний шлях до читання. По-третє, створення позитивного та підтримуючого середовища для читання є важливим чинником у формуванні мотивації. Заохочення та похвала від батьків, вчителів та однолітків можуть допомогти дітям перебороти труднощі та розвивати інтерес до книг.

Всі наведені вправи, були апробовані під час уроків літературного читання в першому класу в ліцей «Греміум». Формувальний етап експерименту проводили протягом півроку, за участі 13 школярів. Після цього, було проведено контрольний етап нашої роботи, який має на меті показати, як змінився стан сформованості позитивних мотивів до читання в учнів першого класу після використання наведених завдань. Критерії оцінки та анкетування було обрано з констатувального етапу.

За діяльнісним критерієм високий рівень мотивів до читання підвищився на 15%, середній знизився на 5%, а низький знизився на 10%. За емційно-ціннісним критерієм високий рівень мотивів до читання підвищився на 10%, середній підвищився на 2%, а низький знизився на 12%. Вважаємо, що впроваджені нами вправи та завдання мають позитивний вплив на формування мотивів до читання першокласників.

Нами було представлено методичні рекомендації для батьків та вчителів, які допоможуть налаштувати дітей на позитивне ставлення до читання. Адже, по-перше, ефективні методичні рекомендації передбачають індивідуальний підхід до кожної дитини. Враховуючи їхні інтереси, потреби та рівень навичок, вчителі та батьки можуть створити програми, які будуть максимально стимулюючими для кожної дитини окремо. По-друге, важливо

використовувати різноманітні методи та ресурси для зацікавлення дітей. Це може бути ігровий підхід, використання ілюстрацій, взаємодія з інтерактивними книгами або використання технологій, таких як комп'ютери та планшети.

Також важливо створити позитивне читацьке середовище вдома та в школі. Батьки та вчителі можуть виступати в якості прикладу, регулярно читаючи перед дітьми та обговорюючи прочитане. Сприяння позитивному ставленню до читання та розуміння його важливості впливає на мотивацію молодших школярів. Завершуючи, методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів є ключовим інструментом для формування в дітей навичок читання та культури читання. Вони вимагають інноваційного підходу, творчості та відданості, проте результат - це молодше покоління, яке буде активно залучатися до читання та збагачувати свій світ через цей важливий навичка.

ВИСНОВКИ

В ході написання кваліфікаційної роботи з теми **«Формування у першокласників позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою»** було вирішено ряд наступних завдань:

1. Проаналізували навичку читання як один з видів мовленнєвої діяльності. Навичка читання як один з видів мовленнєвої діяльності є фундаментальною складовою розвитку особистості та ключовим інструментом в освіті кожного індивіда. Читання не лише є однією з форм

мовленнєвої діяльності, але і є її важливою основою. Воно дозволяє нам отримувати, аналізувати та передавати інформацію, а також розширювати свій словниковий запас та розуміння мови.

Навичка читання є ключовою для успішної навчальної діяльності. Вона допомагає учням засвоювати новий матеріал, розвивати критичне мислення та аналітичні навички. Читання також сприяє розвитку уяви та творчості. Читання також має важливий соціокультурний аспект. Воно допомагає розуміти історію, культуру та цінності інших народів, сприяє розвитку міжкультурного розуміння та толерантності.

Завершуючи, навичка читання є невід'ємною частиною нашого життя та освіти, що відкриває перед нами безмежні можливості для саморозвитку та розширення світогляду. Вона стимулює розвиток мовленнєвих, когнітивних та інтелектуальних здібностей та завжди залишається актуальною в будь-якому віці.

2. Вивчили психолого-педагогічну характеристику молодшого школяра та дослідити прийоми ефективного формування у них позитивних мотивів до читання. Психологічний розвиток молодшого школяра включає в себе формування когнітивних навичок, розвиток мислення, уваги та пам'яті. Він починає розуміти абстрактні концепції та здатний аналізувати та узагальнювати інформацію. Особливу увагу слід звертати на психосоціальний розвиток, формування самосвідомості та уміння взаємодіяти з однолітками та дорослими.

Стимулювання цікавості до читання важливо розпочати з самого раннього віку. Візуальні та аудіальні засоби, інтерактивні ігри та цікаві історії можуть заохочувати дітей до вивчення літературних творів. Створення позитивного та підтримуючого читацького середовища вдома та в школі відіграє важливу роль у формуванні мотивів. Батьки та вчителі повинні бути прикладом у читанні та обговоренні прочитаного, створюючи атмосферу, де книги є цінною складовою. Індивідуалізація навчання та використання

різноманітних методів навчання, які відповідають рівню розвитку кожного конкретного учня, сприяють формуванню позитивних мотивів до читання.

3. Дослідили стан сформованості рівня позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою. Експериментальна перевірка з метою виявлення позитивних мотивів до читання проводилась на базі приватного закладу ліцеї «Греміум», міста Києва. В експерименті взяли участь учні 1 класу, в кількості 13 школярів.

Метою нашого експерименту було вивчення можливостей стимулювання читацького інтересу у молодших школярів. Початкова гіпотеза, яку ми висловили на початку експерименту, потребувала підтвердження, і для цього ми провели дослідницьку роботу, яка включала в себе три етапи: констатувальний, формуючий та контрольний. Для оцінки рівня розвинутої читацького інтересу ми використовували критерії, спрямовані на визначення ступеня його сформованості у молодших школярів – діяльнісний та емоційно-ціннісний.

Кожен критерій відповідав наступним рівням: високому, середньому, низькому. Якщо дитина відповідає усім чотирьом показникам емоційно-ціннісного критерію, це свідчить про **високий рівень** розвитку позитивних мотивів до читання. **Середній рівень** відповідає наявності перших трьох показників за цим критерієм. **Низький рівень** розвинутої читацького інтересу відображається в тих школярах, які мають лише два показники за цим емоційно-ціннісним критерієм, як правило, це перший і четвертий показники.

Аналіз відповідей на анкетні запитання та результатів тестування учнів щодо читацького інтересу дозволяє зробити висновок, що сформованість позитивних мотивів до читання у першокласників є на середньому рівні 48%. Тому було прийнято рішення про створення комплексних вправ та завдань на підвищення рівня читацького інтересу за рахунок роботи з дитячою книжкою.

Завдання з формування позитивних мотивів до читання у першокласників є надзвичайно важливими для подальшого розвитку дитини як особистості та активного члена суспільства. Аналізуючи питання виховання читацьких навичок у дітей цього віку, ми можемо зробити кілька важливих висновків. По-перше, звернення уваги на індивідуальні особливості кожної дитини допомагає створити персоналізований підхід до формування мотивів. Враховуючи інтереси та потреби кожного учня, вчителі можуть створити завдання, які будуть стимулюючими для кожного окремо.

По-друге, важливо використовувати різноманітні методи та підходи до роботи з дітьми. Це може включати в себе ігри, казки, конкурси, спільне читання з батьками, а також використання інтерактивних інструментів та технологій. Різноманітність допоможе дітям знайти свій власний шлях до читання. По-третє, створення позитивного та підтримуючого середовища для читання є важливим чинником у формуванні мотивації. Заохочення та похвала від батьків, вчителів та однолітків можуть допомогти дітям перебороти труднощі та розвивати інтерес до книг.

Всі наведені вправи, були апробовані під час уроків літературного читання в першому класу в ліцей «Греміум». Формувальний етап експерименту проводили протягом півроку, за участі 13 школярів. Після цього, було проведено контрольний етап нашої роботи, який має на меті показати, як змінився стан сформованості позитивних мотивів до читання в учнів першого класу після використання наведених завдань. Критерії оцінки та анкетування було обрано з констатувального етапу.

За діяльнісним критерієм високий рівень мотивів до читання підвищився на 15%, середній знизився на 5%, а низький знизився на 10%. За емоційно-ціннісним критерієм високий рівень мотивів до читання підвищився на 10%, середній підвищився на 2%, а низький знизився на 12%. Вважаємо, що впроваджені нами вправи та завдання мають позитивний вплив на формування мотивів до читання першокласників.

4. Розробили методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів. Нами було представлено методичні рекомендації для батьків та вчителів, які допоможуть налаштувати дітей на позитивне ставлення до читання. Адже, по-перше, ефективні методичні рекомендації передбачають індивідуальний підхід до кожної дитини. Враховуючи їхні інтереси, потреби та рівень навичок, вчителі та батьки можуть створити програми, які будуть максимально стимулюючими для кожної дитини окремо. По-друге, важливо використовувати різноманітні методи та ресурси для зацікавлення дітей. Це може бути ігровий підхід, використання ілюстрацій, взаємодія з інтерактивними книгами або використання технологій, таких як комп'ютери та планшети.

Також важливо створити позитивне читацьке середовище вдома та в школі. Батьки та вчителі можуть виступати в якості прикладу, регулярно читаючи перед дітьми та обговорюючи прочитане. Сприяння позитивному ставленню до читання та розуміння його важливості впливає на мотивацію молодших школярів. Завершуючи, методичні рекомендації з підвищення мотивації до читання молодших школярів є ключовим інструментом для формування в дітей навичок читання та культури читання. Вони вимагають інноваційного підходу, творчості та відданості, проте результат - це молодше покоління, яке буде активно залучатися до читання та збагачувати свій світ через цей важливий навичка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Є. С. Як виховати інтерес до художнього слова у процесі виховання. *Початкова школа плюс до і після*. 2016. № 12. С. 27-28.

2. Бардакова Ю. Нова українська школа. Новий державний стандарт. Пам'ятка вчителя. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 13-15. С.34- 44.
3. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності у дошкільних навчальних закладах : підруч. для студ. вищих навч. закл. фак. дошк. освіти. Київ : Вид. дім «Слово», 2016. 304 с.
4. Бондаренко О. Формування читацької компетентності молодших школярів. *Українська педагогіка*. URL : <http://ukped.com/statti/teorijanavchannja/5080-formuvannia-chytatskoi-kompetentnosti-molodshykhshkoliariv.html> (дата звернення 29.09.2023).
5. Вашуленко О. В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект / за ред. О. В. Вашуленко. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48-50.
6. Воюшина М. П. Підручники нового покоління з літературного читання / за ред. М. П.Воюшина. *Вісник Герценівського університету*. 2017. № 7. С. 52–55.
7. Галактіонова Т. Г. Читання школярів як соціально-педагогічний феномен освіти : автореф. дис. докторaped. наук: 13.00.01. Київ: Наука, 2018. С. 39.
8. Гузь О. Актуальні шляхи удосконалення читацької компетентності учнів в умовах НУШ. *Початкова школа*. 2019. №5. С.14-16.
9. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення 29.09.2023).
10. Долбенко Т. Розвиток художнього смаку та кола читання для розширення пізнавальної діяльності дітей. *Вісник книжкової палати*. 2014. №1. С. 32–35.
11. Єлагіна О. Формування у першокласників позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою / за ред. О. Єлагіна. Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів : матеріали наук. конф.

студ. ф-ту почат. навч. Харків : нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2023. Вип. 13. С. 10.

12. Заліток Л. М. Робота з дитячою книжкою в сучасній початковій школі через призму творчого розвитку ідей В. Сухомлинського // за ред. Л. М. Заліток. *Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Серія: Пед. науки : зб. наук. пр.* 2014. Вип. 1. 46. С. 61–68.

13. Зелена Л.Є. Дидактичні ігри на формування навичок читання. *Початкове навчання та виховання.* 2019. № 16-18. С.43-46.

14. Іванова Л. І. Формування читацької самостійності молодших школярів у системі позакласного читання / за ред. Л. І. Іванова. Рівне : Вид. центр РДГУ, 2018. С. 108.

15. Ігнатенко Н. Основні етапи роботи над художнім твором на уроках читання. *Педагогіка і психологія.* 2020. №3. С. 44–51.

16. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навч. посіб. / за ред. Н. В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. С. 168.

17. Комишова Т. П. Зустріч з казкою. Урок позакласного читання в 2-му класі. *Початкове навчання та виховання.* 2018. № 3. С.15-19.

18. Компаній О. В. Окремі аспекти формування читацького інтересу учнів початкових класів / за ред. Компаній О. В. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації».* 2012. № 1 (252.). С. 212–216.

19. Компаній О. В. Формування читацьких інтересів молодших школярів у теорії та практиці навчання / за ред. О. В. Компаній. *Педагогічний альманах.* 2013. Вип. 19. С. 65-71.

20. Концепція «Нова українська школа». Міністерство освіти і науки України. 2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 29.09.2023).

21. Коченгіна М. В. Мовно-літературна освітня галузь : актуальні аспекти формування читацької компетентності учнів за новим Державним стандартом : методи. посіб. для вчителя початкової школи. Харків : ХАНУ, 2019. С.132.

22. Кучер Т. Формування ключових компетентностей на уроці літературного читання в 2 класі. *Початкова школа*. 2018. №4. С.22-24.

23. Літературне читання. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 2–4 класи. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. – Київ : Вид. дім «Освіта», 2012. С. 71–95.

24. Логачевська С., Іщенко О. Реалізація особистісно орієнтовано підходу у формуванні читацьких умінь у 1 класі Нової української школи. *Початкова школа*. 2018. №5. С.12-15.

25. Мартиненко В. О. Навчальні посібники «Читаю сам». 1–2 кл. / за ред. В. О. Мартиненко. Київ : АВДІ, 2003–2012 рр.

26. Мартиненко В. О. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу / за ред. О. В. Мартиненко. *Початкова школа*. 2012. №10. С. 20-25.

27. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2013. № 7,8. С. 24–43.

28. Матюніна Ю. В., Ампілогова Л. П. Формування в молодших школярів читацької активності та навичок смислового читання. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 1-2. С.4-8.

29. Методика літературного читання. URL : <https://naurok.com.ua/metodika-literaturnogo-chitannya-108083.html> (дата звернення: 29.09.2023).

30. Мірошніченко О. О. Цикл уроків з українського читання у 2 класі. Казки українських письменників. *Початкове навчання та виховання*. 2004. №30. С. 12–18.

31. Науменко В. О. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. *Початкова школа*. 2008. № 7. С. 50-51.
32. Наумчук М. М. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2002. №5. С. 56–60.
33. Притулик Н. Комунікативний потенціал уроків роботи з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2003. №6. С. 14–17 .
34. Притулик Н. Комунікативний потенціал уроків роботи з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2003. №6. С. 14–17.
35. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1–2 класів / за ред. В. О. Мартиненко. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2022. Вип. 12. С. 519-527.
36. Розвиток читацьких інтересів засобами аналізу та інтерпретації художнього твору : енциклопедія. Черкаси : ЧОППОП, 2013. С. 32.
37. Савченко О. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання. *Початкова школа*. 2015. № 9. С. 22-27.
38. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах : посіб. для вчителя / за ред. О. Я. Савченко. Київ : Освіта, 2017. С. 80.
39. Савченко О. Я. Програма формування читацьких умінь у школярів. Київ : Освіта, 2017. С. 147.
40. Савченко О. Я. Сучасний український учень як суб'єкт гуманітарної освіти. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 35-45.
41. Савченко О.Я. Позакласне читання молодших школярів як педагогічна проблема. – Київ : Освіта, 2016. С. 154.
42. Сапун Г. Уроки читання / за ред. Г. Сапун. Тернопіль : Підручники і посібники, 2001. С. 180.
43. Ситченко А. Формувати читацьку компетентність : про науково-педагогічні засади цієї роботи / за ред. А. Ситченко. *Всесвіт. л-ра в серед. навч. закл. України*. 2017. № 10. С. 49-53.
44. Стецюк Н. Розвиток мислення учнів шляхом формування читацької компетентності. *Початкова школа*. 2018. №10. С.11-14.

45. Типова освітня програма для учнів 1-2 класів URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 29.09.2023).
46. Ткачук Г. П Читання-розгляд як системний метод формування культури читацької діяльності учня / за ред. Г. Ткачук. *Початкова школа*. 2009. № 9. С. 7-10.
47. Ткачук Г.П. Робота з дитячою книжкою на уроках читання : посіб. для вчителя. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2020. С. 120.
48. Трунова В. А. Чарівний дзвіночок : хрестом. для позакласн. літерат. читання : 2 клас : навч. посібник для учнів початкових класів з укр. мовою навчання. 3-є вид., випр. та доповн. Одеса : Астропринт, 2015. С. 144 с.
49. Трунова В. А. Чарівний дзвіночок : хрестоматія для позакласного літературного читання : 1 клас : до навчальної програми ЗОНЗ з українською мовою навчання / за ред. В. А. Трунова. Одеса : Астропринт , 2016. С. 80
50. Фенцик О. Методика аналізу ліричного твору на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2014. № 4. С. 19–23.
51. Чередник Л. П. Формування читацьких навичок молодших школярів. Система вправ для вдосконалення техніки читання. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 22-24. С.38-48.
52. Шалагінов, Б. Б. Сучасний український учень як суб'єкт гуманітарної освіти / за ред. Б. Б. Шалагінов. Київ : Навчальна книга–Богдан, 2021. Вип. 1. С. 112–117.
53. Шамрило О. Г. Формування мовленнєвої компетентності першокласників засобами дидактичної гри. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 34-36. С. 5.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета для вивчення читацького інтересу містить наступні запитання:

Запитання 1: «Чи тобі подобається читати?»

Запитання 2: «Як часто ти відкриваєш книгу?»

Запитання 3: «Які книги тобі подобаються?»

Запитання 4: «Чи маєш ти бажання перечитати книгу, яку ти полюбив?»

Запитання 5: «Чи відвідував ти коли-небудь іншу бібліотеку?»

Запитання 6: «Скільки книг є у вашій домашній бібліотеці?»

Запитання 7: «Про що ти мрієш отримати у подарунок?»

Запитання 8: «Якого персонажа ти любиш найбільше?»

Запитання 9: «Чи рекомендують тобі книги твій тато чи мама?»

Запитання 10: «Чи подобається тобі відвідувати нашу шкільну бібліотеку?»